

Prístup k spravodlivosti vo veciach životného prostredia v Slovenskej republike

Praktický manuál

Obsah

I. Úvod.....	4
I.1. Prístup k spravodlivosti - definícia a ciele Aarhuského dohovoru	5
II. Právny rámec	6
II.1 Medzinárodné právo: Aarhuský dohovor.....	6
II.2 Prístup k spravodlivosti v práve Európskej únie	14
III. Národná právna úprava	20
III.1. Prístup k spravodlivosti súvisiaci so žiadosťami o poskytnutie informácií o životnom prostredí	21
III.1.1. Ústavné základy prístupu k spravodlivosti týkajúce sa žiadostí o poskytnutie informácií o životnom prostredí	21
III.1.2 Právny základ prístupu k spravodlivosti v súvislosti so žiadosťami o poskytnutie informácií o životnom prostredí. Správne konanie týkajúce sa žiadosti o prístup k informáciám.	21
III.2. Slovenská právna úprava týkajúca sa prístupu verejnosti k spravodlivosti vo veciach životného prostredia – všeobecná úprava.....	24
III.2.1 Právny základ.....	24
III.2.2. Jednotlivé typy žalôb, ktoré má zainteresovaná verejnosť právo podať.	27
III.2.3 Prístup zainteresovanej verejnosti k súdu v prípadoch, kedy osobitná úprava	30
III.2.4 Prístup zainteresovanej verejnosti k súdu v ostatných veciach týkajúcich sa životného prostredia.....	36
III.3 Možnosti ako napadnúť na súde konanie súkromných osôb, ktoré je v rozpore s právnymi predpismi týkajúcimi sa životného prostredia.....	39
III.3.1. Ústavný základ pre konanie proti osobám poškodzujúcim životné prostredie.....	39
III.3.2 Zákonné možnosti napadnúť konanie fyzických osôb poškodzujúce životné prostredie	39
IV. Ďalšie prostriedky nápravy	45
IV.1. Sťažnosť na Európsku komisiu – konanie o porušení práva Európskej Únie	45
IV.2 Prejudiciálne konanie na Súdnom dvore EÚ.....	46
IV.3 Podnet na Výbor pre posudzovanie súladu s Aarhuským dohovorom	46
IV.4. Vnútroštátne prostriedky.....	47

IV.4.1 Podnet na zrušenie v tzv. mimo odvolacom konaní	47
IV.4.2 Podnet na prokuratúru	47
V. Relevantné webové linky.	50

I. Úvod

Napriek tomu, že právo a politika Európskej únie v oblasti životného prostredia sú jednými z najprogresívnejších a najkomplexnejších na svete, životné prostredie v Európskej únii rapídne degraduje. Právo životného prostredia a príslušná politika tak neprinášajú požadované výsledky. Dôvodom je ich nedostatočné uplatňovanie.

Skúsenosti z rôznych členských štátov poukazujú na skutočnosť, že ak chceme zlepšiť presadzovanie noriem a politík Európskej únie nemožno sa spoliehať len na orgány verejnej správy. V tomto ohľade zohrávajú dôležitú úlohu aktívni občania, ktorí napomáhajú efektívnejšiemu fungovaniu verejnej správy, či už ako jednotlivci alebo mimovládne organizácie. A preto je nutné, aby občania a ich organizácie mali zaručený prístup k spravodlivosti pri ochrane životného prostredia.

Právo na prístup k spravodlivosti je zakotvené vo viacerých právnych nástrojoch Európskej únie: Dohovor Európskej hospodárskej komisie OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor), Charta základných práv Európskej únie, judikatúra Súdneho dvora Európskej únie ako aj národná legislatíva.

Aarhuský dohovor predstavuje všeobecný právny rámec, ktorý bol čiastočne začlenený aj do práva EÚ. Súdny dvor však uznal aj niektoré práva, ktoré sa nenachádzajú zakotvené priamo v Aarhuskom dohovore, ale vychádzajú z ustanovení európskych smerníc.

Tento praktický manuál ponúka popis právneho rámca v oblasti prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia. Jeho cieľom je poskytnúť verejnosti, mimovládnym organizáciám venujúcim sa ochrane životného prostredia, advokátom, orgánom verejnej správy, sudcom prehľad existujúcich mechanizmov pri prístupe k spravodlivosti.

V prvej časti manuál predstaví právny rámec Aarhuského dohovoru a jeho tri piliere environmentálnej demokracie: právo na prístup k informáciám, právo na účasť verejnosti na rozhodovaní a prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia. Následne sa bude manuál venovať právnemu rámcu nastolenému v tejto oblasti právom EÚ ako aj judikatúre Súdneho dvora v tejto oblasti a zisteniam Výboru pre dodržiavanie Aarhuského dohovoru.

Manuál rovnako popíše národný právny rámec v tejto oblasti a napokon sa bude venovať mechanizmom prístupu k spravodlivosti na medzinárodnej úrovni a na úrovni Európskej únie.

I.1. Prístup k spravodlivosti - definícia a ciele Aarhuského dohovoru

V preambule Aarhuského dohovoru (ďalej aj „AD“) sa uvádza, že *" každý človek má právo na život v životnom prostredí, ktoré je primerané na zachovanie jeho zdravia a dosiahnutie blahobytu, a súčasne je povinnosťou každého, jednotlivo aj spoločne s inými, chrániť a zlepšovať životné prostredie v prospech súčasných i budúcich generácií "*. Zdôrazňuje, že *„zlepšený prístup k informáciám a účasť verejnosti na rozhodovacom procese v otázkach životného prostredia posilňujú kvalitu a následné uplatňovanie rozhodnutí“*.

Preambula vyjadruje v sebe aj akúsi túžbu, aby *„verejnosť vrátane organizácií mala prístup k účinným súdnym mechanizmom tak, aby ich legitímne záujmy boli chránené a zákony dodržiavané.“*

V článku 3 AD sú stanovené všeobecné povinnosti zmluvných štátov, ktoré majú zabezpečiť, aby sa práva na prístup k spravodlivosti zaručené AD uplatňovali v adekvátnej miere. Článok uvádza nasledovné:

Článok 3

Všeobecné ustanovenia

1. Každá Strana prijme nevyhnutné legislatívne, administratívne a iné opatrenia vrátane opatrení na dosiahnutie súladu ustanovení tohto dohovoru týkajúcich sa informácií, účasti verejnosti a prístupu k spravodlivosti, rovnako ako aj riadne vykonávacie opatrenia s cieľom vytvoriť a udržiavať jasný, transparentný a ucelený rámec na vykonanie ustanovení tohto dohovoru.

2. Každá Strana sa usiluje zabezpečiť, aby úradníci a orgány podporovali a usmerňovali verejnosť pri požadovaní prístupu k informáciám, uľahčovali jej účasť na rozhodovacom procese a pri požadovaní prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia.

3. Každá Strana podporí vzdelávanie v záležitostiach životného prostredia a povedomie verejnosti predovšetkým o tom, ako možno získať prístup k informáciám, zúčastňovať sa na rozhodovacom procese a získať prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia.

4. Každá Strana uzná a podporí združenia, organizácie alebo skupiny podporujúce ochranu životného prostredia a zabezpečí, že jej vnútroštátny právny systém je v súlade s týmto záväzkom.

Tretí pilier dohovoru sa skladá z ustanovení týkajúcich sa prístupu k spravodlivosti, obsiahnutých v článku 9 ods. 1- 5. Prístup k spravodlivosti je zaručený, aby sa zabezpečilo dodržiavanie práv a povinností zaručených prvými dvoma piliermi, a to právo na prístup k informáciám a právo zúčastňovať sa na rozhodovacom procese; a preto aby bolo možné napadnúť úkony alebo opomenutia orgánov verejnej moci alebo súkromných osôb, ktoré porušujú ustanovenia vnútroštátneho práva životného prostredia.

II. Právny rámec

II.1 Medzinárodné právo: Aarhuský dohovor

Aarhuský dohovor podpísala Európska únia 25. júna 1998 a nadobudol platnosť v roku 2005. Podľa článku 216 ods. 2 Zmluvy o fungovaní EÚ (ZFEÚ) „Dohody uzavreté Úniou sú záväzné pre inštitúcie Únie a pre členské štáty“. Takže dohovor je právne záväzný pre všetky európske inštitúcie vrátane Súdneho dvora EÚ - ako aj pre 28 členských štátov. Všetky členské štáty dohovor ratifikovali.

AD sa skladá z 3 „pilierov“, ktorých vzájomná previazanosť umožňuje zabezpečiť plné uplatňovanie cieľov dohovoru: prístup k informáciám, účasť verejnosti a prístup k spravodlivosti (články 4 až 9 dohovoru).

AD sa vzťahuje na orgány verejnej moci v zmysle jeho článku 2 ods. 2. Dohovor sa nevzťahuje na orgány alebo inštitúcie vykonávajúce súdne alebo legislatívne právomoci.

Avšak podľa Implementačného sprievodcu k Aarhuskému dohovoru „nič v Dohovore nebráni tomu, aby strany dohovoru rozšírili pôsobnosť svojich právnych predpisov na tieto orgány a inštitúcie, aj keď to dohovor nevyžaduje.“¹

Tomuto bodu sa bude bližšie venovať časť 2.2 manuálu.

Dohovor má pomerne široký rozsah pôsobnosti, pretože článok 3 ods. 9 uvádza: „V rámci príslušných ustanovení tohto dohovoru má verejnosť prístup k informáciám, možnosť účasti na rozhodovacom procese a prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia, a to bez ohľadu na štátnu príslušnosť, národnosť alebo bydlisko a v prípade právnickej osoby bez ohľadu na jej sídlo alebo skutočné miesto výkonu činnosti“.

Z toho vyplýva, že podmienky týkajúce sa právneho postavenia a aktívnej legitímácie mimovládnych organizácií nemôžu byť také, aby sťažili prístup k spravodlivosti pre zahraničné mimovládne organizácie².

Je to dôležité najmä vtedy, keď má konkrétna činnosť cezhraničný dopad.

Implementačný sprievodca k dohovoru ďalej uvádza, že požiadavka, aby environmentálna mimovládna organizácia v danej krajine aktívne fungovala niekoľko rokov, nemusí byť v súlade s článkom 3 ods. 9 dohovoru³. Rovnako tak ani povinnosť „aktívnej“ účasti nemusí byť v súlade s dohovorom. Toto ustanovenie by malo zabrániť členským štátom v tom, aby nútili mimovládne

¹ Implementačný sprievodca k Aarhuskému dohovoru, str. 49.

² Oznámenie Komisie o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (2017 / C2745 / 01), bod 82 a 83.

³ Implementačný sprievodca k Aarhuskému dohovoru, str. 58.

organizácie vykonávať ich hlavnú činnosť v danej geografickej oblasti alebo nútiť mimovládne organizácie, aby boli založené v súlade s osobitnými vnútroštátnymi zákonmi.

Prístup k spravodlivosti v oblasti prístupu k informáciám:

Článok 9 ods. 1 AD ustanovuje právo - pre kohokoľvek, kto žiada o prístup k informáciám v súlade s ustanoveniami článku 4 dohovoru – napadnúť odpoveď orgánu verejnej moci na túto žiadosť.

Prieskum rozhodnutia orgánu, musí vykonať súd alebo „*iný nezávislý a nestranný orgán ustanovený zákonom*“. Podľa Implementačného sprievodcu alternatívne nezávislé a nestranné orgány, ktoré nie sú súdmi, „*musia byť aspoň orgánmi so súdnymi právomocami, ktoré majú možnosť ukladať ochranné opatrenia na zaručenie správnosti postupu, nezávisle od akéhokoľvek vplyvu štátnej moci a súkromného subjektu*“.⁴

Článok 9 ods. 1 tiež vyžaduje, aby každý zmluvný štát zabezpečil, aby každá dotknutá osoba "mala tiež prístup k rýchlemu konaniu ustanovenému zákonom, a to bezodplatne alebo za nízky poplatok, k novému pre jednanie pred orgánom verejnej moci alebo preskúmaniu pred nezávislým a nestranným orgánom iným ako súd".

Prístup k spravodlivosti vo veciach účasti verejnosti

Článok 9 ods. 2 dohovoru priznáva *zainteresovanej verejnosti* právo napadnúť rozhodnutia, úkony a opomenutia podľa článku 6 dohovoru, ktorý definuje podmienky, za ktorých musí byť účasť verejnosti zaručená. Ustanovenia o účasti verejnosti sa vzťahujú na rozhodnutia o povolení konkrétnych činností alebo projektov uvedených v prílohe 1 k dohovoru⁵, ako aj činnosti neuvedených v prílohe 1, ktoré ale budú mať pravdepodobne významný vplyv na životné prostredie⁶ (článok 6 dohovoru).

V článku 9 ods. 2 AD sa uvádza, že "Každá Strana v rámci svojho vnútroštátneho práva zabezpečí, aby členovia zainteresovanej verejnosti

a) majúci dostatočný záujem alebo, alternatívne,

b) ak pretrváva porušovanie ich práva v prípadoch, kde to právne predpisy Strany upravujúce správne konanie požadujú ako predbežnú podmienku, mali prístup k procesu preskúmania pred súdom a/alebo iným nezávislým a nestranným orgánom ustanoveným na základe zákona na účely napadnúť vecnú a procesnú zákonnosť akéhokoľvek rozhodnutia, úkonu alebo opomenutia podliehajúceho článku 6 a v prípadoch ustanovených vnútroštátnym právom a bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia odseku 3, iným relevantným ustanoveniam tohto dohovoru.“

Kto má aktívnu legitimáciu?

⁴ Implementačný sprievodca k Aarhuskému dohovoru, str.192.

⁵ V prílohe 1 k Aarhuskému dohovoru sú vymenované činnosti, o ktorých sa predpokladá, že by mohli mať značný vplyv na životné prostredie. Patria sem činnosti z oblasti energetického priemyslu, výroby a spracovania kovov, priemyslu spravujúceho minerály a horniny, chemického priemyslu, odpadového hospodárstva, odpadového hospodárstva, čistenia odpadových vôd atď.

⁶ Článok 6 ods. 1 písm. b) dohovoru. Článok 6 ods. 1 písm. c) oprávňuje strany neuplatňovať tieto opatrenia na činnosti vykonávané na účely národnej obrany.

„Zainteresovaná verejnosť“ je zadefinovaná v článku 2 ods. 5 dohovoru, nasledovne: „zainteresovaná verejnosť“ znamená verejnosť, ktorá je alebo by mohla byť ovplyvnená rozhodovacím procesom týkajúcim sa životného prostredia alebo sa o tento proces zaujíma; pre potreby tejto definície sa mimovládne organizácie podporujúce ochranu životného prostredia a splňajúce všetky požiadavky vnútroštátneho práva považujú za zaujímavé sa o rozhodovací proces.“.

Podmienkou je „dostatočný záujem konať“ alebo „porušovanie práva“. V tomto ohľade článok 9 ods. 2 upresňuje, že „O tom, čo predstavuje dostatočný záujem a porušovanie práva, bude rozhodnuté v súlade s požiadavkami vnútroštátneho práva a v súlade s cieľom zaručiť zainteresovanej verejnosti široký prístup k spravodlivosti v rámci rozsahu pôsobnosti tohto dohovoru.“.

Takže právomoc strán dohovoru vymedziť kritériá týkajúce sa aktívnej legitímácie je obmedzená potrebou poskytnúť zainteresovanej verejnosti čo najširší prístup k spravodlivosti.⁷ Podľa Aarhuského výboru „to znamená, že uplatnením ich slobodného uváženia strany nemôžu toto kritérium interpretovať takým spôsobom, že výrazne obmedzia schopnosť konať a spôsobom, ktorý bude v rozpore so všeobecnými povinnosťami, ktoré im vyplývajú z článkov 1, 3 a 9 dohovoru“⁸.

Ako však poznamenala Európska komisia, „uplatňovanie „doktríny porušovania práva“ je problematické, a to z dôvodu, že ochrana životného prostredia má v prvom rade za cieľ obhajovať všeobecný verejný záujem a nie priznávať práva jednotlivcom“.⁹

Viacere závery Aarhuského výboru a judikatúra SDEÚ sa týkajú uplatňovania tohto kritéria, ktoré vychádza z prístupu založeného na porušovaní práv¹⁰.

Článok 9 ods. 2 dohovoru tiež upresňuje: „Na tento účel sa záujem akejkoľvek mimovládnej organizácie, ktorá spĺňa požiadavky uvedené v článku 2 ods. 5, považuje za dostatočný na účely písmena a). Tieto organizácie budú považované za také, ktorých práva môžu byť porušené na účely písmena b).“ Mimovládne organizácie, ktoré spĺňajú dané kritériá stanovené v článku 2 ods. 5 dohovoru a iné vnútroštátne právne požiadavky majú automaticky dostatočný záujem podľa článku 9 ods. 2 dohovoru a európskych právnych predpisov, ktoré dohovor transponujú.

Mimovládne organizácie sa v zásade považujú za subjekty s dostatočným záujmom konať alebo majúce práva, ktoré môžu byť porušené, takže nemusia spĺňať žiadne ďalšie požiadavky. Mimovládne organizácie majú aktívnu legitímáciu *de lege*.

Aké rozhodnutia možno napadnúť?

V článku 9 ods. 2 AD sa uvádza, že príslušníci zainteresovanej verejnosti majú právo „napadnúť vecnú a procesnú zákonnosť akéhokoľvek rozhodnutia, úkonu alebo opomenutia podliehajúceho

⁷ ACCC/C/2005/11 (Belgicko), ECE/MP.PP/C.1/2006/4/Add.2, bod 33

⁸ ACCC/C/2010/48 (Rakúsko), ECE/MP.PP/C.1/2012/4, para. 61 et ACCC/C/2010/50 (Česká republika), ECE/MP.PP/C.1/2012/11, bod 75.

⁹ Oznámenie Komisie (2017 / C2745 / 01), bod 102.

¹⁰ Pozri ACCC/C/2010/48 (Rakúsko), bod 63; ACCC/C/2010/50 (Česká republika), bod 76; a C-72/12, Gemeinde Altrip, ECLI:EU:C:2013:712.

článku 6¹¹. Oznámenie Komisie a Implementačný sprievodca definujú nezákonný proces ako „nedodržanie postupov ustanovených zákonom“¹² zatiaľ čo vecná nezákonnosť je v ňom definovaná ako „porušenie podstaty zákona“¹³. Na rozdiel od článku 9 ods. 3 dohovoru, ktorý pojednáva o porušovaní práva životného prostredia, článok 9 ods. 2 dohovoru neobsahuje žiadne obmedzenia týkajúce sa rozsahu prieskumu zákonnosti.

Prístup k spravodlivosti vo veciach úkonov a opomenutí orgánov verejnej moci a súkromných osôb.

V článku 9 ods. 3 dohovoru sa uvádza, že „Navyše bez toho, aby boli dotknuté procesy preskúmania uvedené v odsekoch 1 a 2, každá Strana zabezpečí, ak sú splnené podmienky uvedené v jej vnútroštátnom práve, ak sú nejaké, aby členovia verejnosti mali prístup k správne alebo súdne konaniu umožňujúcemu napadnutie úkonov a opomenutí súkromných osôb a orgánov verejnej moci, ktoré sú v rozpore s jej vnútroštátnym právom v oblasti životného prostredia“.

Kto má aktívnu legitimáciu?

Článok 9 ods. 3 AD sa týka „členov verejnosti“ - nielen „zainteresovanej verejnosti“ na rozdiel od článku 9 ods. 2 - a umožňuje im napadnúť porušenia, ktorých sa dopustili tak „jednotlivci“ ako aj „orgány verejnej moci“. V článku 2 ods. 4 dohovoru sa pojem „verejnosť“ definuje ako „jedna alebo viac fyzických osôb alebo právnických osôb a v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo praxou združenia, organizácie alebo skupiny“.

Zatiaľ čo formulácia v článku 9 ods. 3 „ak sú splnené podmienky uvedené v jej vnútroštátnom práve, ak sú nejaké“ dáva stranám určitú diskrečnú právomoc, pokiaľ ide o priznanie aktívnej legitimácie, strany v žiadnom prípade nemôžu definovať kritériá, ktoré by vylúčili celú alebo časť verejnosti. Aarhuský výbor pri výklade článku 9 ods. 3 dohovoru uviedol, že strany sa „nemôžu odvolávať na klauzulu [ohľadne členov verejnosti], týkajúcu sa možných kritérií stanovených [vnútroštátnym právom] na zavedenie alebo zachovanie takých prísnych kritérií, ktoré bránia všetkým alebo takmer všetkým členom verejnosti, vrátane mimovládnych organizácií na ochranu životného prostredia, aby napadli úkony alebo opomenutia, ktoré sú v rozpore s národným právom životného prostredia“.¹⁴

Aké rozhodnutia možno napadnúť?

Aarhuský výbor uviedol, že: „článok 9 ods. 3 sa uplatňuje na všetky úkony a opomenutia jednotlivcov alebo orgánov verejnej moci, ktoré sú v rozpore s ustanoveniami národného práva životného prostredia“¹⁵. A teda od okamihu prijatia úkonu - v jeho konečnej podobe - je možné

¹¹ Aarhuský výbor potvrdil, že mimovládne organizácie by nemali byť obmedzené na spochybňovanie výhradne vecnej zákonnosti, ale má im byť umožnené napadnúť aj formu (ACCC / C / 2010/50 (Česká republika), bod 81.

¹² Oznámenie Komisie (2017 / C2745 / 01), ods. 132 a Implementačný sprievodca Aarhuského dohovoru, s. 196.

¹³ Oznámenie Komisie (2017 / C2745 / 01), bod 136.

¹⁴ ACCC / C2008 / 31 (Nemecko), ECE / MP.PP / C.1 / 2014/8, ods. 92. Pozri tiež ACCC / C / 2005/11 (Belgicko), ods. 34-36; ACCC / C / 2006/18 (Dánsko), ods. 29-30; ACCC / C / 2008/32 (Európska únia) (časť I), ECE / MP.PP / C.1 / 2011/4 / Add.1, ods. 77-80 a ACCC / C / 2010/48 (Rakúsko), ods. 68-70; ACCC / C / 2010/50 (Česká republika), bod 85.

¹⁵ ACCC / 2005/11 (Belgicko), ods. 28. Pozri tiež ACCC / C / 2008/32 (Európska únia) (časť II), bod 98-

ho preskúmať. Pojem „úkon“ sa neobmedzuje na akty so všeobecnou platnosťou¹⁶, na akty prijaté vo veciach práva životného prostredia¹⁷, na právne záväzné akty alebo akty s vonkajším účinkom¹⁸ alebo povoľujúce rozhodnutia pre rozvojové projekty.¹⁹ Podobne, plány a programy sa považujú za úkony, na ktoré sa vzťahuje článok 9 ods. 3 dohovoru²⁰. Spadajú tam aj rozhodnutia o povolení, ktoré nemajú významný negatívny vplyv na životné prostredie, a teda nespádajú do pôsobnosti článku 9 ods. 2 dohovoru - ako je uvedené v rozsudku SDEÚ *Protect*²¹.

Ustanovenia týkajúce sa prístupu k spravodlivosti zakotvené v Aarhuskom dohovore boli pretransponované do niekoľkých európskych smerníc s cieľom zaručiť ich uplatňovanie na vnútroštátnej úrovni [pozri časť 2.2]. Pri ich praktickom vykonávaní však zostávajú výrazné medzery najmä pokiaľ ide o práva ustanovené v článku 9 ods. 3 dohovoru.

Všeobecné požiadavky na prieskum.

Aarhuský dohovor vo svojich ustanoveniach čl. 9 ods. 4 a 5 tiež stanovuje všeobecné požiadavky na prieskumné postupy uvedené v článku 9 dohovoru (uvedené vyššie):

Postupy musia „zabezpečiť zodpovedajúcu a účinnú nápravu vrátane predbežných právnych opatrení, ak sú vhodné“.

Ako je vysvetlené v Implementačnom sprievodcovi k dohovoru: „Na to, aby bol prieskum zodpovedajúci, náprava musí zaručiť očakávaný účinok prieskumného konania. Tento výsledok môže pozostávať z náhrady za už utrpenú škodu, z opatrení zameraných na zabránenie poškodenia a / alebo na nápravu. Požiadavka, v zmysle ktorej musí byť prieskum efektívny znamená, že musí viesť k jeho účinnému a rýchlemu uplatneniu. Strany by sa mali usilovať o odstránenie všetkých možných prekážok pri uplatňovaní predbežných opatrení a iných foriem prieskumu.“²²

Prevenia a náprava škôd

Ústredným problémom je riziko alebo udalosť poškodenia životného prostredia. Podľa právnych predpisov EÚ existujú tri rôzne mechanizmy na zabezpečenie prevencie a nápravy poškodenia životného prostredia: smernica o environmentálnej zodpovednosti (ELD)²³, (všeobecná) povinnosť

99 uvádza, že článok 9 ods. 3 zaručuje „právo napadnúť úkony alebo opomenutia - akýkoľvek úkon alebo opomenutie inštitúcie alebo orgánu Spoločenstva vrátane všetkých opatrení na vykonávanie politiky alebo akýkoľvek úkon vydaný na základe akéhokoľvek zákona - ktoré sú v rozpore s právom týkajúcim sa životného prostredia“.

¹⁶ ACCC / C / 2008/32 (Európska únia) (časť II), bod 51 a 94.

¹⁷ Ibid, bod 99.

¹⁸ Ibid, bod 103.

¹⁹ Rozhodnutie V / 9h (Nemecko)

²⁰ Pozri napríklad ACCC / C / 2005/11 (Belgicko) alebo ACCC / C / 2011/58 (Bulharsko).

²¹ C-664/15 *Protect Nature*, ECLI:EU:C:2017:987, bod 42 a 54-55.

²² Implementačný sprievodca k Aarhuskému dohovoru, s. 200.

²³ Článok 1 ELD obmedzuje škody na životnom prostredí na škodách spôsobených na chránených druhom, pôde a vode. Vo veci C-129/16, *Túrkevei Tejtermelő Kft.*, však Súdny dvor rozhodol, že aj iné škody môžu byť tiež pokryté, napríklad znečistenie ovzdušia. Články 5 a 6 ELD ustanovujú osobitný režim, v ktorom sa od prevádzkovateľa činností vyžaduje, aby prijal špecifické preventívne a nápravné opatrenia.

odstrániť nezákonné následky vyplývajúce z porušenia právnych predpisov EÚ²⁴ a (najmä) zodpovednosť štátov²⁵.

Potvrďuje to oznámenie Komisie²⁶, v ktorom sa uvádza, že podľa zásady spolupráce v dobrej viere (článok 4 ods. 3 ZEÚ), hlavné požiadavky na účinné prostriedky nápravy pre nesúlad s právnymi predpismi EÚ sú nasledovné:

- Členské štáty sa musia zdržať prijímania opatrení, ktoré by mohli vážne ohroziť dosiahnutie výsledku stanoveného právom životného prostredia EÚ²⁷;
- Každý orgán členského štátu musí zrušiť nezákonné následky porušenia práva EÚ²⁸.

Je na členských štátoch, aby určili spôsob ako to národné procesné právo bude garantovať (procesná autonómia).

Pozastavenie alebo zrušenie napadnutého rozhodnutia alebo úkonu:

V určitých situáciách môžu byť takéto opatrenia potrebné na naplnenie požiadavky zodpovedajúceho a účinného prostriedku nápravy. Z rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci *Wells* vyplýva, že vnútroštátne súdy sú povinné prijať všetky dostupné opatrenia na zabezpečenie požadovaného účinku povinnosti stanovenej právom Európskej únie v tej ktorej oblasti²⁹. Ďalej v roku 2005 v prípade *Križan* Súdny dvor potvrdil, že zrušenie povolenia z dôvodu porušenia práva Únie samo osebe nepredstavovalo „*neodôvodnený zásah do práva na vlastníctvo prevádzkovateľa zakotvené v článku 17 Charty základných práv Európskej únie*“³⁰. Rovnaká logika sa uplatňuje nielen na rozhodnutie o povolení, ktorým musí predchádzať EIA, ako v prípade *Wells*, ale aj na rozhodnutia prijaté na základe smernice o priemyselných emisiách, smernice o biotopoch a smernice SEA³¹.

Pokyn na prijatie opomenutých úkonov:

V prípade, že orgán verejnej správy neprijal úkon požadovaný právom Únie, SDEÚ priznal národným súdom možnosť požadovať od orgánov verejnej správy, aby takýto úkon prijali³². Podobne, keď orgán verejnej moci prijme úkon, ktorý nie je v súlade s požiadavkami práva EÚ, Súdny dvor rozhodol, že úlohou vnútroštátnych súdov je zabezpečiť dodržiavanie požiadaviek právnych predpisov Únie³³.

²⁴ C-201/02 *Wells*, bod 64-66.

²⁵ C-420/11 *Leth*, bod 32, 40-42, a 44.

²⁶ Oznámenie Komisie (2017/C2745/01), bod 155.

²⁷ C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie* proti *Région wallonne*, bod 45.

²⁸ C-201/02 *Wells*, bod 64-65. Táto požiadavka vyplýva zo zásady lojálnej spolupráce (článok 47 Charty základných práv EÚ).

²⁹ C-201/02 *Wells*, bod 64 a 65.

³⁰ C-416/10 *Križan*, bod. 116.

³¹ Pokiaľ ide o smernicu SEA, pozri rozsudok C-41/11 *Inter-Environment*, bod 44 a 46; Pokiaľ ide o smernicu o biotopoch, pozri C399 / 14 *Grüne Liga Sachsen* a iní.

³² Pozri C-237/07, *Janeček*, vo veci išlo o nevytvorenie „vhodného“ plánu kvality ovzdušia v zmysle smernice o kvalite ovzdušia.

³³ Pozri C-404/13 *ClientEarth*, bod 58 o nedostatočnom pláne kvality ovzdušia

Predbežné opatrenia:

V článku 9 ods. 4 sa osobitne uvádzajú „predbežné právne opatrenia“ ako možné opatrenia „v prípade potreby“ na zabezpečenie zodpovedajúcej a účinnej nápravy. V tomto ohľade Aarhuský výbor priznal vnútroštátnym súdom právo určiť, či uloženie predbežného opatrenia bolo primerané³⁴. Výbor tiež poznamenal, že „v postupe prieskumu podľa článku 9 dohovoru sa vyžaduje od súdov posúdiť každú žiadosť na vydanie predbežného opatrenia a určiť či je vhodné k takému opatreniu pristúpiť, a to so zreteľom na povinnosť poskytovať spravodlivé a účinné opravné prostriedky.“³⁵

V európskom práve je potreba zaručiť nápravu prostredníctvom predbežného opatrenia pevne zakotvená v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie³⁶.

Súdny dvor Európskej únie uplatnil túto judikatúru v kontexte životného prostredia vo veci *Križan*³⁷, ktorá sa týkala povolenia vydaného podľa smernice o priemyselných emisiách.

Okrem toho³⁸, sa vnútroštátne procesné pravidlá musia vykladať aj vo svetle práva na zodpovedajúci a účinný prostriedok nápravy, ktoré je zakotvené v článku 19 ods. 1 ZEÚ a článku 47 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie.

Postupy musia byť „objektívne, spravodlivé, rýchle a bez neprimeraných nákladov“. (čl. 9 ods. 4 AD):

Požiadavky boli doslovne pretransponované do článku 11 ods. 4 smernice o EIA, do článku 25 ods. 4 smernice o priemyselných emisiách a do článku 23 smernice Seveso III. V konaniach, v ktorých je namietané porušenie iných smerníc EÚ, ktorými sa nevykonáva článok 9 ods. 4 dohovoru, požiadavky na spravodlivosť, objektívnosť a včasnosť vyplývajú z troch odlišných zdrojov:

- povinnosť interpretovať vnútroštátne procesné právo v súlade s článkom 9 ods. 4 a v súlade s judikatúrou *North East Pylon*³⁹;
- všeobecné zásady účinnosti a rovnocennosti právnych predpisov EÚ a;
- základné práva, ako sú práva uvedené v článku 47 Charty základných práv EÚ, v súlade s logikou prípadu *Edwards*⁴⁰.

³⁴ ACCC / C / 2007/22 (Francúzsko), ECE / MP.PP / C.1 / 2009/4 / Add.1, ods. 48 a nasledujúce.

³⁵ ACCC / C / 2013/89 (Slovensko), bod 9.

³⁶ C-213/89, *Factortame*, ECLI: EU: C: 1990: 257, bod 21, a C-432/05 *Unibet*, ECLI: EU: C: 2007: 163, bod 67

³⁷ C-416/10, *Križan*, bod. 109 - Súdny dvor rozhodol, že hoci smernica o priemyselných emisiách nestanovuje výslovne možnosť uložiť predbežné opatrenia „účinná prevencia znečisťovania“, o ktorej sa táto smernica zmieňuje vyžaduje „aby mali členovia dotknutej verejnosti právo obrátiť sa na súd alebo nezávislý a nestranný orgán, ktorý má právomoc nariadiť predbežné opatrenia takej povahy, aby sa predišlo takémuto znečisťovaniu, vrátane prípadu, že je potrebné dočasne odložiť uplatňovanie napadnutého povolenia.“

³⁸ Súdny dvor posudzuje právo na účinný prostriedok nápravy oddelene od zásady efektívnosti - pozri napríklad C-93/12 *Agrokonsulting-04*, ECLI: EÚ: C: 2013: 432 alebo, v záležitostiach životného prostredia C-243/15 *Lesoochránárske zoskupenie (Slovenské medvede II)*.

³⁹ C-470/16 *North East Pylon Pressure a Sheehy*, ECLI: EÚ: C: 2018: 185, bod 52 a 57.

⁴⁰ C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, ECLI: EÚ: C: 2013: 221, bod. 33. Pozri aj oznámenie Komisie (2017 / C2745 / 01), bod 177.

Požiadavky týkajúce sa "spravodlivého a nestranného" charakteru postupu sú uvedené v Implementačnom sprievodcovi na strane 201.

Napríklad, prieskum by mal byť „*nestranný a bez akýchkoľvek predsudkov, zvýhodňovania alebo sledovania vlastného záujmu*“ a postupy sa musia uplatňovať „*rovnako na všetky osoby bez ohľadu na ich ekonomickú alebo sociálnu situáciu, etnickú alebo národnú príslušnosť alebo iné podobné kritériá*“.

Aarhuský výbor formuloval ďalšie požiadavky⁴¹. Pokiaľ ide o požiadavku včasnosti, Aarhuský výbor uviedol, že je dôležité *posúdiť „zložitost' skutkových a právnych otázok“ vo veci* ⁴² s cieľom určiť, či existuje dôvod na to, aby bol postup považovaný za príliš dlhý. Ale časové požiadavky sú odlišné v závislosti od toho, či sa prípad týka článku 9 ods. 1 alebo článku 9 ods. 2 a 3 dohovoru.

Článok 9 ods. 1 vyžaduje nielen opravné prostriedky pred súdom, ale aj "*prístup k rýchlemu konaniu ustanovenému zákonom, a to bezodplatne alebo za nízky poplatok, k novému pre jednanie pred orgánom verejnej moci alebo preskúmaniu pred nezávislým a nestranným orgánom iným ako súd*". Rovnaké požiadavky sa nachádzajú v článku 6 ods. 1 smernice o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí, ktorej podliehajú postupy pred vnútroštátnymi súdmi týkajúce sa žiadostí o sprístupnenie informácií.

Posledná procesná povinnosť podľa článku 9 ods. 4 sa týka nákladov na súdne konanie. Náklady nesmú byť „nedostupne drahé“ a musia byť spravodlivé.

Aarhuský výbor aj Súdny dvor Európskej únie konštatovali, že otázka, či sú trovy konania neprimerané, sa musí posudzovať s prihliadnutím na všetky náklady, ktoré musí navrhovateľ znášať⁴³. Rovnako zdôraznili, že pri tomto posudzovaní je nutné priznať dostatočnú váhu aj ochrane životného prostredia⁴⁴.

Aarhuský výbor stanovil objektívne kritériá, ktoré treba brať do úvahy pri posudzovaní neúnosnosti nákladov a teda nesúladu s článkom 9 ods. 4 dohovoru ⁴⁵. Súdny dvor EÚ tiež zaviedol test, ktorý umožňuje rozhodnúť, či sú náklady "objektívne neprimerané" bez ohľadu na osobné okolnosti navrhovateľa. Okrem toho Aarhuský výbor⁴⁶ a SDEÚ⁴⁷ uznali existenciu subjektívneho prvku vo vzťahu k ochrane nákladov zaručenej podľa článku 9 ods. 4.

⁴¹ Pozri ACCC / C / 2008/33 (Spojené kráľovstvo), ods. 139 k lehotám; ACCC / C / 2004/06 (Kazachstan), bod 26, 28 a 29 o potrebe informovať navrhovateľa o každom nadchádzajúcom súdnom pojednávaní, oznámiť rozhodnutie prieskumu v stanovenej lehote a uviesť dôvody rozhodnutia.

⁴² ACCC / C / 2012/69 (Rumunsko), bod 87.

⁴³ ACCC / C / 2012/77 (Spojené kráľovstvo), ECE / MP.PP / C.1 / 2015/3, ods. 72; C-260/11 Edwards, bod 28

⁴⁴ ACCC / C / 2014/111 (Belgicko), ECE / MP.PP / C.1 / 2017/20 ods. 75; ACCC / C / 2008/33 (Spojené kráľovstvo), ods. 134; a C530 / 11 Komisia / UK, bod 45.

⁴⁵ ACCC / C / 2011/57 (Dánsko), ECE / MP.PP / C.1 / 2012/7, bod 48.

⁴⁶ ACCC / C / 2008/23 (Spojené kráľovstvo), bod 52.

⁴⁷ C-530/11 Komisia / UK, bod 57.

Informácie o prístupe k správneému a súdneému preskúmaniu sa musia zverejňovať a je potrebné zabezpečiť „vytvorenie vhodných podporných mechanizmov s cieľom odstrániť alebo znížiť finančné a iné bariéry v prístupe k spravodlivosti“.

Ako je vysvetlené v Implementačnom sprievodcovi, povinnosť poskytnúť podporné mechanizmy sa neobmedzuje iba na finančné bariéry, ale týka sa aj všetkých ostatných bariér v efektívnom prístupe k spravodlivosti⁴⁸.

Pokiaľ ide o povinnosť šíriť informácie o prístupe k správneému a súdneému preskúmaniu, Súdny dvor sa touto povinnosťou zaoberal vo veci *Komisija proti Írsku*⁴⁹.

Z tohto rozsudku vyplynuli viaceré požiadavky, vrátane toho, že informácie zverejnené na internete nemusia byť dostatočné, ako aj to, že tieto informácie majú byť úplné, presné a aktuálne, ako aj jasné a zrozumiteľné pre neprávnikov.

II.2 Prístup k spravodlivosti v práve Európskej únie

Osobitné legislatívne opatrenia umožňujúce prístup k spravodlivosti:

Na základe Aarhuského dohovoru Európska únia prijala niekoľko právnych aktov upravujúcich prístup k spravodlivosti na vnútroštátnej úrovni:

Smernica o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí⁵⁰ :

Táto smernica ustanovuje právo na preskúmanie, ak bola žiadosť o informácie ignorovaná (úplne alebo čiastočne), bezdôvodne zamietnutá, neprimerane zodpovedaná alebo, že sa s ňou nenakladalo. Smernica uplatňuje všetky požiadavky vyplývajúce z článku 9 ods. 1 dohovoru v jej článku 6 ods. 1, ktorý výslovne ukladá členským štátom povinnosť zaviesť postup, v ktorom môže konanie alebo opomenutie dotknutého verejného orgánu znovu zvážiť ten istý alebo iný verejný orgán, alebo ich môže administratívne preskúmať nezávislý a nestranný orgán ustanovený zákonom. Tento postup by mal byť promptný a buď bezplatný, alebo len s nízkymi nákladmi.

Článok 6 ods. 2 smernice tiež vyžaduje, aby žiadatelia mali prístup k opravnému postupu pred súdom alebo iným nezávislým a nestranným orgánom ustanoveným zákonom, ktorý môže preskúmať konanie alebo opomenutie príslušného verejného orgánu a ktorého rozhodnutia môžu

⁴⁸ Implementačný sprievodca, str. 205-207.

⁴⁹ 9 C-427/07 Komisia c / Írsko, bod. 96-98. V tomto prípade Súdny dvor rozhodol, že súčasný článok 11 ods. 5 Smernice EIA stanovuje „povinnosť presného výsledku“, konkrétne aby bolo zabezpečené „dostatočne jasným a presným spôsobom, že zainteresovaná verejnosť je schopná poznať svoje práva na prístup k spravodlivosti vo veciach životného prostredie.“

⁵⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/4 / ES z 28. Januára 2003 o prístupe verejnosti k internetu informácie o životnom prostredí, Ú. v. EÚ L041, 14/02/2003

byť konečné. V článku 6 ods. 3 sa uvádza, že konečné rozhodnutie prijaté v rámci takéhoto prieskumného konania je pre dotknutý orgán verejnej moci právne záväzn⁵¹.

Kto má aktívnu legitímáciu?

V článku 6 smernice sa stanovuje, že „každý žiadateľ“ o prístup k informáciám o životnom prostredí musí mať prístup k prostriedku nápravy. Pojem „žiadateľ“ je definovaný veľmi jednoducho v článku 2 ods. 5 ako „každá fyzická alebo právnická osoba, ktorá žiada informácie o životnom prostredí“

Aké rozhodnutia možno napadnúť?

Konanie alebo opomenutie verejného orgánu v súvislosti so žiadosťou o informácie môžu byť napadnuté⁵².

Pojem „verejný orgán“ je definovaný široko v článku 2 ods. 2 smernice o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí, ktorý verne transponuje definíciu článku 2 dohovoru⁵³. Súdny dvor Európskej únie mal príležitosť interpretovať tento pojem aj vo vzťahu k subjektom vykonávajúcim funkcie verejnej správy⁵⁴ a vo vzťahu k orgánom štátnej správy⁵⁵.

Orgány alebo inštitúcie vykonávajúce súdne alebo zákonodarne právomoci:

Článok 2 ods. 2 smernice uvádza, že členské štáty môžu ustanoviť, že pojem orgán verejnej moci „sa nevzťahuje na orgány alebo inštitúcie, keď konajú s právomocou súdu alebo zákonodarcu.“ SDEÚ zaujal funkcionalistický prístup k otázke, kedy orgán verejnej moci vykonáva legislatívne právomoci⁵⁶. Vo veci *Deutsche Umwelthilfe* sa Súdny dvor vyjadril, že výnimka stanovená v článku 2 ods. 2 smernice „sa nemôže týkať ministerstiev keď pripravujú a prijímajú normatívne ustanovenia, ktoré majú nižšiu právnu silu ako zákon.“⁵⁷

Aarhuský výbor tiež usúdil, že „pokiaľ ide o zatriedenie rozhodnutia, úkonu alebo opomenutie podľa Dohovoru, jeho označenie vo vnútroštátnom práve strany nie je rozhodujúce,⁵⁸ nie viac ako štatút subjektu, ktorý ho prijíma (napríklad legislatívny a výkonný)⁵⁹. Rozhodujúcou otázkou

⁵¹ Aarhuský výbor považoval, pokiaľ ide o dotknuté ustanovenie dohovoru (posledná veta článku 9 ods. 1), že táto podmienka nebola splnená v prípadoch, keď orgán verejnej moci mal možnosť nerešpektovať súdne rozhodnutie v praxi - (ACCC / C / 2008/30 (Moldavsko), bod 35.

⁵² Požiadavkou, aby muselo byť možné preskúmať úkon alebo opomenutie sa zaoberal Aarhuský výbor vo veci ACCC / C / 2010/48 (Rakúsko), ECE / MP.PP / C.1 / 2012/4.

⁵³ "Orgán verejnej moci" znamená a) orgán verejnej správy na štátnej, regionálnej a inej úrovni; b) fyzické osoby alebo právnické osoby vykonávajúce verejné administratívne funkcie v súlade s vnútroštátnym právom vrátane osobitných povinností, činností a služieb vo vzťahu k životnému prostrediu; c) akékoľvek iné fyzické osoby alebo právnické osoby, ktoré majú verejné zodpovednosti alebo funkcie alebo poskytujú verejné služby so vzťahom k životnému prostrediu pod kontrolou orgánu alebo osoby podľa písmena a) alebo b); d) inštitúcie akejkoľvek regionálnej hospodárskej integračnej organizácie uvedenej v článku 17, ktorá je Stranou tohto dohovoru. Táto definícia nezahŕňa orgány alebo inštitúcie, ak vykonávajú súdnu alebo zákonodarnú moc;

⁵⁴ C-279/12, Fish Legal a Emily Shirley proti komisárovi pre informácie a iní, ECLI: EÚ: C: 2013: 853.

⁵⁵ Ibid, bod 51.

⁵⁶ C-204/09 Flachglass Torgau, ECLI: EÚ: C: 2012: 71, bod 49.

⁵⁷ C - 515/11, Deutsche Umwelthilfe, ECLI: EÚ: C: 2013: 523, bod 36.

⁵⁸ ACCC / C / 2008/32 (Európska únia), časť I, EHK / MP.PP / C.1 / 2011/4 / Add.1, bod. 71.

⁵⁹ Implementačný sprievodca, str. 49.

je skôr to, či daný orgán konal ako orgán verejnej moci v čase prijatia dotknutého aktu⁶⁰. Výbor napríklad konštatoval, že Parlament Spojeného kráľovstva nevykonával svoje zákonodarné právomoci, keď povolil vysokofrekvenčné železnice prostredníctvom hybridného zákona.⁶¹

Pokiaľ ide o „súdne právomoci“, táto výnimka zohľadňuje špecifiká postupov uplatňovaných jurisdikčnými orgánmi a nebola ani predmetom mnohých sporov.

Smernica o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA)⁶² :

Cieľom smernice je podrobiť projekty, ktoré pravdepodobne budú mať významný vplyv na životné prostredie povoleniam na rozvoj a posúdeniu vplyvu na životné prostredie.⁶³

Priznáva zainteresovanej verejnosti právo napadnúť procesnú alebo vecnú zákonnosť úkonov a opomenutí, ktoré podliehajú ustanoveniam o účasti verejnosti uvedených v smernici. Prijatím Aarhuského dohovoru bolo do smernice začlenené osobitné ustanovenie týkajúce sa prístupu k spravodlivosti.

V článku 11 smernice, ktorý doslovne transponuje článok 9 ods. 2 dohovoru sa uvádza, že členské štáty musia zabezpečiť, aby členovia dotknutej verejnosti „*mali prístup k opravným prostriedkom pred súdom alebo iným nezávislým a nestranným orgánom ustanoveným na základe zákona s cieľom napadnúť vecnú a procesnú zákonnosť akéhokoľvek rozhodnutia, skutku alebo nečinnosti, ktoré sú predmetom ustanovení tejto smernice o účasti verejnosti.*“

Kto má aktívnu legitimáciu?

Zainteresovaná verejnosť v zmysle článku 9 ods. 2 dohovoru (pozri vyššie).

Aké rozhodnutia možno spochybniť?

Je možné napadnúť všetky druhy rozhodnutí, na ktorých sa zúčastňuje alebo by sa mala zúčastňovať verejnosť podľa smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie alebo ktoré majú dopad na právo zainteresovanej verejnosti zúčastňovať sa na takých rozhodnutiach, a to najmä:

- Posudzovanie vplyvov poznačené vadami⁶⁴,
- Rozhodnutia o tom, že konkrétny projekt nepodlieha EIA (rozhodnutia zo zisťovacieho konania)⁶⁵

⁶⁰ Ibid, bod 72-73.

⁶¹ ACCC / C / 2011/61 (Spojené kráľovstvo), ECE / MP.PP / C.1 / 2013/13, bod 54.

⁶² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/52 / EÚ zo 16. apríla 2014 o posudzovaní vplyvu určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie, Ú. v. EÚ L 124, 25.4.2014.

⁶³ Projekty, pre ktoré sa musí vykonať EIA, sú uvedené v prílohe I k smernici o EIA. Príloha II obsahuje zoznam projektov, pre ktoré členské štáty musia určiť, či by sa malo vykonať hodnotenie vplyvu na životné prostredie, podľa určitých kritérií.

⁶⁴ C-137/14, Európska komisia proti Nemecku, ECLI: EÚ: C: 2015: 683 bod 47 - 51

⁶⁵ Ibid., bod 48. Pozri tiež C-570/13 Gruber, ECLI: EÚ: C: 2015: 231, bod 44, a C-75/08 Mellor, ECLI: EÚ: C: 2009: 279, bod 59 a ACCC / C / 2010/50 (Česká republika), bod 82.

- Konečné rozhodnutia o povolení⁶⁶
- Konečné rozhodnutia o povolení ratifikované legislatívnym aktom.⁶⁷

Smernica o priemyselných emisiách (IED)⁶⁸:

Táto smernica dáva občanom právo namietat' – vo vecnej a procesnej rovine - zákonnosť rozhodnutí, úkonov alebo opomenutí týkajúcich sa povolenia infraštruktúry, vyžadujúcej vydanie environmentálneho povolenia. Táto smernica verne prebrala ustanovenia článku 9 ods. 2 dohovoru ohľadne prístupu k spravodlivosti do článku 25 za rovnakých podmienok ako v článku 11 smernice o EIA.

Kto má aktívnu legitímáciu?

Zainteresovaná verejnosť v zmysle článku 9 ods. 2 AD (pozri vyššie).

Aké rozhodnutia možno spochybniť?

Predmetom prieskumu môžu byť nasledujúce povoloňacie konania, v ktorých má verejnosť podľa článku 24 smernice IED právo byť účastníkom konania:

- udelenie povolenia pre nové prevádzky;
- udelenie povolenia na akúkoľvek podstatnú zmenu;
- udelenie alebo aktualizácia povolenia pre prevádzku v prípade keď je navrhnutá výnimka z bežných emisných limitov podľa článku 15 ods. 4 IED
- aktualizácia povolenia alebo podmienok povolenia pre prevádzku z dôvodu znečistenia, v súlade s článkom 21 ods. 5 IED.

SDEÚ okrem toho potvrdil možnosť napadnúť určité rozhodnutia, ktoré nespádajú do pôsobnosti smernice EIA alebo smernice IED. Týka sa to projektov schválených podľa smernice o biotopoch⁶⁹. V rozsudku Slovenské medvede I⁷⁰ Súdny dvor vyložil pôsobnosť článku 9 ods. 2 dohovoru a konštatoval, že navrhovateľ musí mať možnosť napadnúť „*nielen rozhodnutie o neuskutočnení riadneho posudzovania vplyvov zamýšľaného plánu alebo projektu na dotknuté územie, ale prípadne tiež uskutočnené hodnotenie, pokiaľ obsahuje vady*“⁷¹.

⁶⁶ Pozri ACCC / C / 2010/50 (Česká republika), v ktorej Aarhaský výbor uviedol, že práva dotknutých mimovládnych organizácií podľa článku 9 ods. 2 dohovoru sa neobmedzujú len na proces EIA, ale vzťahujú sa na všetky etapy rozhodovania o povolení činnosti podliehajúcej článku 6. Pozri tiež ACCC / C / 2011/58 (Bulharsko), ECE / MP.PP / C.1 / 2013/4, body 72 - 81, v ktorých výbor uvádza, že dotknutá verejnosť musí mať možnosť napadnúť konečné povolenia, ak nedošlo k žiadnemu posúdeniu vplyvov na životné prostredie v rozpore so zákonom alebo ak závery z posúdenia neboli zohľadnené v konečnom rozhodnutí o povolení. Pozri tiež rozhodnutia SDEÚ C- 72/95 Kraaijeveld, ECLI: EU: C: 1996: 404; C-435/97 WWF a iní, ECLI: EU: C: 1999: 418; C-201/02, Wells, ECLI: EU: C: 2004: 12; C-263/08, Djurgarden, ECLI: EU: C: 2009: 631, body 37 - 39; C-115/09 Trianel, ECLI: EÚ: C: 2011: 289 ods. 59, C-72/12 Gemeinde Altrip, ECLI: EÚ: C: 2013: 712,.

⁶⁷ C-128/09 Boxus a iní, ECLI: EÚ: C: 2011: 667.

⁶⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/75 / EÚ z 24. novembra 2010 o priemyselných emisiách, Ú. v. EÚ L 334, 17.12.2010

⁶⁹ Smernica Rady 92/43 / EHS z 21. Mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín., Ú. V. ES L 206, 1992.7.22

⁷⁰ C-243/15, Lesoochránárske zoskupenie VLK proti Obvodnému úradu Trenčín, ECLI: EÚ: C: 2016: 838 (Slovenské medvede I).

⁷¹ Ibid, ods. 61.

Smernica o environmentálnej zodpovednosti (ELD)⁷²:

Táto smernica priznáva dotknutým jednotlivcom alebo mimovládnym organizáciám právo namietať – vo vecnej a procesnej rovine - zákonnosť rozhodnutí, úkonov alebo opomenutí orgánov príslušných vo veciach environmentálnej zodpovednosti.

Kto má aktívnu legitimáciu?

Pokiaľ ide o aktívnu legitimáciu, tak táto smernica priamo pretransponovala článok 9 ods. 2 dohovoru, keďže dotknuté osoby sú v článku 12 ods. 1 opísané ako „Fyzické alebo právnické osoby: a) postihnuté alebo ktoré by mohli byť environmentálnou škodou postihnuté alebo b) majúce dostatočný záujem o rozhodovanie týkajúce sa environmentálnej škody alebo popríklad, c) odvolávajúce sa na porušenie práva, kde to zákon o správnom konaní členského štátu požaduje ako podmienku“⁷³.

Článok 13 smernice ELD ustanovuje možnosť pre dotknuté osoby opísané v článku 12 ods. 1 využiť „prístup k súdu alebo inému nezávislému a nestrannému verejnemu orgánu, ktorý má právomoc preskúmať procesnú a vecnú zákonnosť rozhodnutí, konania alebo nekonania príslušného orgánu na základe tejto smernice.“

Smernica stanovuje objektívnu zodpovednosť za škodu alebo bezprostrednú hrozbu škody na životnom prostredí pri určitých pracovných činnostiach definovaných v prílohe III k smernici⁷⁴. Smernica obmedzuje „škody na životnom prostredí“ na škody na chránených druhov, pôde a vode⁷⁵, avšak Súdny dvor stanovil, že aj iné škody môžu byť smernicou pokryté, ako napríklad znečistenie ovzdušia⁷⁶. Ďalej ELD ustanovuje zodpovednosť za zavinenie alebo nedbanlivosť za škodu spôsobenú na chránených druhoch a to akoukoľvek inou pracovnou činnosťou⁷⁷.

Európska únia však zatiaľ nevydala všeobecný právny rámec zaručujúci prístup k spravodlivosti pri prieskume všetkým porušením právnych predpisov v oblasti životného prostredia, tak ako je to stanovené v článku 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru.

Viac judikatúry Súdneho dvora EÚ a oznámenie Európskej komisie v tejto oblasti:

Európska komisia:

Z dôvodu nedostatočnej transpozície ustanovení Aarhuského dohovoru prostredníctvom smernice EÚ, v jednotlivých členských štátoch pretrvávajú značné rozdiely v spôsobe ako je prístup k spravodlivosti zaručený a vo väčšine členských štátov (ak nie aj vo všetkých) existujú značné výzvy pri prístupe k spravodlivosti, tak ako ho predpokladá článok 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru.

⁷² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/35 / ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd, Ú. v. EÚ L 143, 30.4.2004.

⁷³ Článok 12 ods. 1 písm. a)-c). smernice ELD

⁷⁴ Článok 3 písm. a) smernice ELD

⁷⁵ Tak ako sú definované v článku 1 smernice ELD.

⁷⁶ C - 129/16 Túrkevei Tejtermelő Kft, ECLI: EÚ: C: 2017: 547, body 40-44.

⁷⁷ Článok 3 písm. b) smernice ELD.

S cieľom kompenzovať medzery v právnych predpisoch Európskej únie sa v roku 2017 Komisia rozhodla prijať interpretačné oznámenie o prístupe k spravodlivosti v oblasti životného prostredia. Toto oznámenie pripomína, že nedávne oznámenie Komisie pod názvom „Právo EÚ: lepšie uplatňovanie pre lepšie výsledky“ zdôrazňuje skutočnosť, že ak sú na vnútroštátnej úrovni dotknuté povinnosti alebo práva vyplývajúce z právnych predpisov EÚ, musí nevyhnutne existovať prístup k vnútroštátnym súdom v súlade so zásadou účinnej súdnej ochrany stanovenej v európskych zmluvách a v súlade s požiadavkami zakotvenými v článku 47 Charty základných práv Európskej únie. Vzhľadom na nezáväznú povahu oznámenia Komisie, táto nemá rovnakú harmonizačnú silu ako smernica. Plní však dôležitú informatívnu úlohu dôležitú z hľadiska existencie ustanovení európskeho práva, ktoré sú síce roztrúsené ale konkrétne a ktoré uplatňujú článok 9 Aarhuského dohovoru ako aj iných ustanovení vyložených Súdny dvorom EÚ, ako záruk prístupu k spravodlivosti. Je to preto užitočný nástroj, ktorý môže zabezpečiť, aby judikatúra Súdneho dvora Európskej únie bola národným súdom a orgánom verejnej moci známa a nimi aj dodržiavaná; a aby sa občianska spoločnosť mohla na túto judikatúru odvolať pri presadzovaní svojich práv týkajúcich sa prístupu k spravodlivosti.

Je to dôležité najmä preto, že SDEÚ priznal niektorým ustanoveniam európskych smerníc priamy účinok a interpretoval ich ako ustanovenia zaručujúce prístup k spravodlivosti. Členovia verejnosti tak môžu priamo na súde uplatniť svoje práva zaručené týmito ustanoveniami s priamym účinkom. To sa týka najmä prípadu, keď ustanovenie ukladá štátom nepodmienené a dostatočne presné povinnosti⁷⁸ a ak účelom smernice je ochrana verejného záujmu⁷⁹.

Súdny dvor Európskej únie zaručil prostredníctvom viacerých rozsudkov prístup k spravodlivosti, napriek tomu, že príslušné smernice neobsahujú ustanovenia o prístupe k spravodlivosti:

Právo napadnúť neschopnosť vnútroštátnych orgánov prijať plán alebo program:

Vo veci *Janeček a ClientEarth*⁸⁰ Súdny dvor rozhodol, že článok 23 ods. 1 smernice o kvalite ovzdušia⁸¹, ktorá ukladá členským štátom jasnú povinnosť vypracovať plán kvality ovzdušia, ktorý spĺňa určité osobitne ustanovené požiadavky, je priamo uplatniteľné ustanovenie, ktoré chráni verejný záujem. Predmetné opatrenia sa „*týkali kvality ovzdušia a pitnej vody, ktorých cieľom je ochrana verejného zdravia*“ a zlyhanie prijať plán v súlade so stanovenými požiadavkami, tak ako to vyžaduje smernica „*by mohlo ohroziť zdravie ľudí*“⁸². Súdny dvor ďalej uviedol, že hoci členské štáty majú určitú mieru voľnej úvahy, pokiaľ ide o povahu opatrení, ktoré sa majú prijať, „*tieto musia v každom prípade umožniť, aby obdobie, kedy budú limitné hodnoty prekročené bolo čo najkratšie*“⁸³. Preto fyzické a právnické osoby dotknuté prekročením limitných hodnôt emisií znečisťujúcich látok musia byť schopné napadnúť zlyhanie zo strany vnútroštátnych orgánov vypracovať plán kvality ovzdušia v súlade s požiadavkami smernice. Platí to aj v súvislosti s

⁷⁸ Spojené veci C-165 a C-167/09 Stichting Natuur en Milieu, bod 98-99.

⁷⁹ Na účely určenia, či účelom smernice je ochrana verejného záujmu, pozri rozsudok C-664/15 Protect, bod 33; a C-237/07 Janeček, ECLI: EÚ: C: 2008: 447, bod 35.

⁸⁰ C-237/07 Janeček a C-404/13 ClientEarth, ECLI: EÚ: C: 2014: 2382.

⁸¹ Smernica Európskeho parlamentu a rady 2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe

⁸² C-237/07 Janeček, bod 38.

⁸³ C-404/13 ClientEarth, bod 57.

právnymi predpismi o vode. Neprijatie opatrenia, ktoré sa v tejto súvislosti vyžaduje, musí byť preto možné napadnúť jednotlivcami a mimovládnyimi organizáciami.

Povinnosť interpretovať vnútroštátne postupy v súlade s článkom 9 ods. 3 dohovoru:

V rozsudku Slovenské medvede I⁸⁴ sa Súdny dvor po prvý krát osobitne odvoláva na článok 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru a na článok 47 Charty základných práv EÚ a potvrdzuje, že právo EÚ vyžaduje, aby národné sudy vykladali svoje procesné právo v súlade s cieľmi článku 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru: „Prináleží preto vnútroštátnemu súdu, aby poskytol taký výklad procesného práva týkajúceho sa podmienok, ktoré je potrebné splniť na podanie správneho opravného prostriedku alebo žaloby, ktorý v čo najväčšej možnej miere zohľadní ciele článku 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru, ako aj cieľ účinnej súdnej ochrany práv poskytovaných právom Únie, aby mohla organizácia na ochranu životného prostredia, akou je zoskupenie VLK, napadnúť na súde rozhodnutie prijaté v rámci správneho konania, ktoré by mohlo byť v rozpore s právom Únie v oblasti životného prostredia“⁸⁵.

Environmentálne mimovládne organizácie musia byť preto oprávnené napadnúť rozhodnutia orgánov verejnej moci, ktoré považujú za také, ktoré porušujú právne predpisy EÚ v oblasti životného prostredia.

Povinnosť vylúčiť akékoľvek vnútroštátne ustanovenia, ktoré sú v rozpore s právom EÚ:

V rozsudku *Protect*⁸⁶ SDEÚ objasnil, že článok 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru „v spojení s článkom 47 Charty ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť účinnú súdnu ochranu práv vyplývajúcich z práva Únie, najmä z ustanovení práva životného prostredia“⁸⁷.

Súdny dvor ďalej uviedol, že právo na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces zaručené v článku 47 Charty základných práv EÚ predstavuje potvrdenie zásady účinnej súdnej ochrany⁸⁸. Neznamená to len, že vnútroštátne sudy by mali vykladať, pokiaľ je to možné, svoje procesné pravidlá týkajúce sa prístupu k spravodlivosti tak, aby boli v súlade s článkom 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru a s článkom 47 Charty EÚ, ale tiež to, že musia „neuplatniť akékoľvek odporujúce ustanovenie vnútroštátneho práva aj keby bolo prijaté neskôr, bez toho, aby musel žiadať jeho predchádzajúce zrušenie zákonodarnou cestou alebo akýmkoľvek iným ústavným postupom alebo naň čakať.“⁸⁹

III. Národná právna úprava

⁸⁴ C-240/09 Lesoochranárske zoskupenie ECLI:EU:C:2011:125 (Slovenské medvede I).

⁸⁵ Ibid., bod 51.

⁸⁶ C-664/15 *Protect*.

⁸⁷ Ibid., bod 46.

⁸⁸ C-73/16 *Pušár*, EÚ: C: 2017: 725, ods. 59 a C-664/15 *Protect*, bod 87.

⁸⁹ C-664/15 *Protect*, bod 56.

III.1. Prístup k spravodlivosti súvisiaci so žiadosťami o poskytnutie informácií o životnom prostredí

III.1.1. Ústavné základy prístupu k spravodlivosti týkajúce sa žiadostí o poskytnutie informácií o životnom prostredí

Podľa článku 45 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) *„Každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu.“*

Podľa článku 46 ods. 1 Ústavy *„Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“*

Podľa článku 46 ods. 2 Ústavy *„Kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.“*

III.1.2 Právny základ prístupu k spravodlivosti v súvislosti so žiadosťami o poskytnutie informácií o životnom prostredí. Správne konanie týkajúce sa žiadostí o prístup k informáciám.

Zákon č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií o životnom prostredí, upravuje stav a postupy zhromažďovania, uchovávaní a šírenia informácií o životnom prostredí. Pokiaľ však ide o podávanie žiadosti o poskytnutie informácií o životnom prostredí, tento zákon sa odvoláva na všeobecnú právnu úpravu, ktorou je zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám (ďalej len „zákon o informáciách“), ak je tento postup upravený.

Podľa zákona o informáciách a konkrétne ustanovenia § 17 ods. 1 žiadosť o informácie musí byť zodpovedaná do ôsmich pracovných dní odo dňa prijatia žiadosti orgánom.

Ak orgán verejnej moci nevyhoví žiadosti o informácie, a to ani čiastočne, vydá na tento účel správne rozhodnutie do ôsmich pracovných dní.

Ak nebude žiadosť o informácie vôbec zodpovedaná alebo bude zodpovedaná záporne, takže požadované informácie nebudú poskytnuté, v oboch prípadoch môže žiadateľ, ktorý žiada o prístup k informáciám, podať odvolanie proti rozhodnutiu orgánu verejnej moci. Ak úrad nevydá žiadne rozhodnutie, hovoríme o tzv. „fiktívnom rozhodnutí o neprístupných informáciách“ (ďalej len „fiktívne rozhodnutie“).

V prípade, že úrad vydá rozhodnutie o prístupe k informáciám podľa zákona o informáciách a jeho § 19, možno podať odvolanie v lehote pätnástich kalendárnych dní odo dňa oznámenia rozhodnutia žiadateľovi. V prípade, že úrad na žiadosť neodpovie, takže vydá tzv. fiktívne rozhodnutie, lehota na podanie odvolania je tri mesiace odo dňa, keď sa malo rozhodnutie vydať – t. j. tri dni odo dňa uplynutia platnosti rozhodnutia. Táto osobitná lehota je stanovená správnym poriadkom pre

rozhodnutia, ktoré neobsahujú informácie o možnosti podať odvolanie (Správny poriadok - zákon č. 71/1967 Zb. a jeho § 54 ods. 3).

Odvolanie sa podáva pred tým istým orgánom, ktorý vydal napadnuté rozhodnutie. Ten ho následne zašle svojmu nadradenému orgánu, ktorý o odvolaní rozhodne.

Konanie pred správnym súdom

Ak aj odvolací orgán zamietne prístup k požadovaným informáciám, prípad sa môže predložiť na súdne konanie. Podľa zákona o správnom súdnom konaní (zákon č. 162/2015 Z. z., Správny súdny poriadok) a jeho § 13 ods. 1 kompetentný rozhodnúť o takýchto prípadoch je krajský súd, v ktorého miestnej pôsobnosti je orgán, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal. Lehota na predloženie veci súdu je podľa § 181 ods. 3 správneho súdneho dva mesiace odo dňa prijatia rozhodnutia.

Podľa Správneho súdneho poriadku a jeho § 6 ods. 1. správne súdy preskúmajú zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej moci, opatrení orgánov verejnej moci a iných zásahov orgánov verejnej moci, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej moci a rozhodujú o ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

Žalobca

Podľa § 178 ods. 1 Správneho súdneho poriadku je žalobcom fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá o sebe tvrdí, že ako účastník administratívneho konania bola rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo opatrením orgánu verejnej správy ukrátená na svojich právach alebo právom chránených záujmoch. V danom prípade pôjde o žiadateľa o sprístupnenie informácie na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám, ktorému nebola požadovaná informácie sprístupnená a ktorý po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov namieta v žalobe nezákonnosť rozhodnutia o nesprístupnení informácie.

Príkaz na sprístupnenie informácie

V zmysle ustanovenia § 193 Správneho súdneho poriadku majú súdy v prípade konaní, kde sa rozhoduje o žalobe proti rozhodnutiu, ktorým požadovaná informácie nebola sprístupnená, právomoc, aby súd sám nariadil sprístupnenie informácie.

V ostatných prípadoch rozhodovania správnych súdov, tieto majú iba právomoc zrušiť napadnuté rozhodnutie, či opatrenie a vec vrátiť na nové konanie. Právny názor súdu je pre žalovaný správny orgán záväzný správny orgán by sa mal o veci ďalej rozhodnúť v súlade s výkladom správneho súdu.

V prípade rozhodnutia vydaného podľa zákona o informáciách však správne súdy môžu použiť konanie podľa ustanovenia § 193 Správneho súdneho poriadku, ktoré správnym súdom umožňuje ex offio nariadiť orgánu verejnej moci sprístupniť požadované informácie. Toto nariadenie reagovalo na veľmi obmedzujúcu prax orgánov verejnej správy.

Právne predpisy platné do 31. decembra 2011 neumožňovali správnym súdom nariadiť povinným osobám (osobám, ktoré musia sprístupniť požadované informácie) podľa zákona o informáciách zverejniť požadované informácie. To malo veľmi závažný vplyv na účinnosť súdneho preskúmania a včasnosť prístupu k informáciám.

Orgány verejnej správy často vykonávali veľmi obmedzujúce praktiky - napríklad odmietnutie sprístupniť informácie na základe nezákonných dôvodov. V prípadoch, keď bola vec predložená súdu, súd rozhodnutie zrušil, ale vrátil ho na nové rozhodnutie tomu istému orgánu verejnej správy. Orgán verejnej správy však zareagoval doručením nového rozhodnutia o zamietnutí na základe nového, stále nezákonného dôvodu nezverejnenia požadovaných informácií. Sťažovateľ sa musel opätovne obrátiť na súd, aby znovu preskúmal rozhodnutie. Orgány verejnej správy systém často zneužívali a predlžovali konanie.

Iným obštrukčným spôsobom, ako znemožniť prístup k informáciám, nebolo doručiť žiadne rozhodnutia v zákonnej lehote, ktoré viedli k takzvanému „fiktívnemu rozhodnutiu“. V tejto situácii mohol súd iba zrušiť rozhodnutie, ale vrátil ho na nové rozhodnutie tomu istému orgánu verejnej správy. V praxi orgány verejnej správy často vydávali sériu fiktívnych rozhodnutí a žiadateľ nemal prístup k požadovaným informáciám, a to napriek skutočnosti, že pred správnym súdom bol v rôznych obdobiach úspešný.

Od 1. januára 2012 zákonodarca udelil súdom nové právomoci a od tej doby môžu správne súdy nariadiť príslušnému orgánu verejnej správy, aby zverejnil požadované informácie.

Tomuto rozhodnutiu súdu musí predchádzať uznesenie, v ktorom sa od orgánu verejnej moci vyžaduje, aby uviedol dôvody, pre ktoré informácie nemožno sprístupniť. Toto je povinné vyhlásenie pred rozhodnutím súdu.

Ak sa nepreukáže existencia dôvodov na nezverejnenie informácií, správny súd rozsudkom uloží žalovanému, aby poskytol požadované informácie.

Ak chce žiadateľ, aby správny súd postupoval podľa § 193, musí to uviesť v petite žaloby a uviesť, prečo v danom prípade neexistujú zákonné dôvody na neposkytnutie informácií. Uvedené vyplýva z ustanovenia § 134 ods. 1 SSP, ktorý uvádza, že správne súdy sú viazané dôvodmi a rozsahom žaloby.

Správny súd však môže rozhodnúť, či bude alebo nebude postupovať podľa tohto ustanovenia. V prípade, keď sa žiadosť o prístup k informáciám týka informácií o životnom prostredí, či zdravia obyvateľstva, musí takémuto prípadu správny súd pri využívaní svojej diskrečnej právomoci venovať osobitnú pozornosť.

Čl. 9 ods. 4 Aarhuského dohovoru vyžaduje, aby súdne preskúmanie správneho rozhodnutia, ktorým sa zamietol prístup k informáciám o životnom prostredí a zdraví obyvateľstva, bolo včasné a zabezpečilo účinné nápravné opatrenie. Ak by správny súd ignoroval obštrukčnú prax správneho orgánu v zrejmom prípade a nepostupoval by podľa § 193 Správneho súdneho poriadku, mohlo by to mať za dôsledok, porušenia medzinárodného záväzku vyplývajúceho z Aarhuského dohovoru.

Správny súd by mal toto ustanovenie použiť najmä v prípadoch tzv. fiktívnych rozhodnutí, keď nie sú známe dôvody, pre ktoré úrad nevyhovel žiadosti o sprístupnení informácií. Podľa tohto komentára, ak súd v prípade tzv. fiktívneho rozhodnutia nepostupuje podľa § 193, môže porušiť § 2 ods. 1 SSP, v ktorom sa uvádza: „V správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.“ Správny súd by v takom prípade neposkytol požadovanú ochranu práva na informácie, ktoré správny orgán ignoroval.

III.2. Slovenská právna úprava týkajúca sa prístupu verejnosti k spravodlivosti vo veciach životného prostredia – všeobecná úprava.

III.2.1 Právny základ

Prístup zainteresovanej verejnosti k súdu vo veciach ochrany životného prostredia je na Slovensku upravený zákonom č. 162/2015 Z. z., Správny súdny poriadok, ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. júla 2016.

Týmto zákonom boli zároveň do slovenského právneho poriadku prebraté záväzky vyplývajúce Aarhuského dohovoru vo vzťahu k povinnostiam vyplývajúcich z čl. 9 Aarhuského dohovoru, ktorý konkrétne upravuje právo verejnosti na prístup k spravodlivosti vo veciach životného prostredia a ktoré sú uvedené vyššie.

Právny základ postavenia zainteresovanej verejnosti vo vzťahu k jej prístupu k súdom je upravený v ustanovení § 42 Správneho súdneho poriadku, ktoré znie:

„§42

(1) Ak má zainteresovaná verejnosť alebo dotknutá verejnosť (ďalej len "zainteresovaná verejnosť") právo podľa osobitného predpisu na účasť v administratívnom konaní vo veciach životného prostredia, je oprávnená

a) podať správnu žalobu podľa § 6 ods. 2 písm. a),

b) podať žalobu proti nečinnosti podľa § 6 ods. 2 písm. e),

c) podať žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu,

d) zúčastniť sa na konaní o správnej žalobe podľa § 6 ods. 2 písm. a); ustanovenia tohto zákona týkajúce sa osoby zúčastnenej na konaní sa primerane použijú aj na zainteresovanú verejnosť.

(2) Zainteresovaná verejnosť koná pred správnym súdom prostredníctvom určených zástupcov; tým nie je dotknuté ustanovenie § 49 ods. 1.“

Zainteresovaná verejnosť je samostatný procesný subjekt *sui generis*, ktorý chráni verejnú subjektívne práva ochranu životného prostredia; má obdobné postavenie ako prokurátor pri ochrane zákonnosti. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na ustanovenie § 61 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého:

„Žaloba je procesný úkon, ktorým

c) zainteresovaná verejnosť uplatňuje právo na súdnu ochranu vo veciach životného prostredia“.

Zákonodarca zvolil súhrnný pojem „zainteresovaná verejnosť“, pričom pod neho podradil aj pojem dotknutá verejnosť, keďže tieto pojmy sú v osobitných právnych predpisoch užívané nejednotne, ale ekvivalente. Legislatívna úprava v osobitných predpisoch však nie je jednotná používajú sa rôzne označenia, pričom v niektorých prípadoch nie je v osobitných predpisoch výslovne uvedené, že ide o zainteresovanú verejnosť, je to však možné nepochybne odvodiť z povahy veci a obsahu právnej normy.

Napr. v zákone č. 326/2005 Z.z. o lesoch sa v ustanovení § 67 ods. 3 uvádza „združenie s právnou subjektivitou“; zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v časti týkajúcej sa územného plánovania používa súhrnné označenie „verejnosť“ atď., z obsahu legislatívneho ukotvenia týchto subjektov je nepochybne možné odvodiť, že ide o zainteresovanú verejnosť.

Zainteresovaná verejnosť môže v praxi vystupovať ako fyzická osoba, právnická osoba, miestne občianske združenie, či mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia; v praxi existujú aj prípady, kedy sa zainteresovanou verejnosťou stala aj obec, ako i zahraničná právnická osoba. V tomto ohľade je podstatné, ako je zainteresovaná verejnosť upravená v konkrétnom osobitnom predpise, ktorý upravuje administratívne konanie týkajúce sa niektorej zo zložiek životného prostredia. .

Na to, aby nejaký subjekt z členov verejnosti mohol vystupovať ako zainteresovaná verejnosť v zmysle Správneho súdneho poriadku, je nutné naplniť stanovené podmienky.

Podstatné je najmä **naplnenie podmienky, ktorou je, aby zainteresovaná verejnosť mala „právo na účasť v administratívnom konaní podľa osobitného predpisu“**. Právo na účasť v konaní je širším pojmom než účastníctvo v konaní, a je to významný posun oproti predchádzajúcej právnej úprave, kedy bola aktívna legitimácia v konaní pred správny súdom viazaná výhradne na účastníctvo v konaní. Táto úprava je reakciou na znenie Aarhuského dohovoru, keďže aktívna legitimácia (aj verejnosti) viazaná výhradne na účastníctvo v administratívnom konaní, neodpovedá požiadavkám čl. 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru v podmienkach Slovenskej republiky.

Právo na účasť v konaní tak zahŕňa

- Právo byť účastníkom konania (napr. § 82 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, § 24 zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, § 9 zákona č. 39/2013 Z.z, o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia)
- Právo byť zúčastnenou osobou v konaní (§ 67 zákona č. 326/2005 Z.z. o lesoch v spojení s ustanovením § 15a zákona č. 671/1971 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).
- Právo inej účasť (napr. § 12 až 18 stavebného zákona pri obstarávaní územných plánov, schvaľovanie plánu ochrany ovzdušia podľa § 10 zákona č. 137/2010 Z.z. o ovzduší, schvaľovanie plánu manažmentu povodia podľa § 13 zákona č. 354/2004 Z.z. o vodách)

Uvedené vymedzenie úzko súvisí aj s ustanovením § 7 písm. a) Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého *„Správne súdy nepreskúmajú ... a) právoplatné rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy, ak účastník konania pred ich právoplatnosťou nevyčerpal všetky riadne opravné prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis; povinnosť vyčerpať všetky riadne opravné prostriedky sa nevzťahuje na prokurátora a zainteresovanú verejnosť, ak táto nebola na podanie riadneho opravného prostriedku oprávnená,“*.

V prípadoch, ak zainteresovaná verejnosť nemá podľa osobitného predpisu postavenie účastníka konania, ale inú formu účasti na konaní (ale napr. zúčastnenej osoby), nemohla by naplniť podmienku vyčerpania riadnych opravných prostriedkov, preto sa táto podmienka vzťahuje na zainteresovanú verejnosť len vtedy, ak ju môže naplniť (teda ak je v pozícii účastníka konania). Ak teda zainteresovaná verejnosť je v rámci administratívneho konania v pozícii účastníka konania, musí, na priznanie aktívnej legitímácie na podanie žaloby, vyčerpať riadne opravné prostriedky. V prípade, ak má právo len „inej účasti“, podmienka vyčerpania opravných prostriedkov sa na zainteresovanú verejnosť nevzťahuje.

Na priznanie aktívnej legitímácie zainteresovanej verejnosti na podanie žaloby musí byť **tiež splnená podmienka**, aby išlo o administratívne konanie vo veciach **životného prostredia**.

Jedná sa o najširšie vymedzenie tých administratívnych konaní, ktorých obsah sa aspoň čiastočne týka starostlivosti o životné prostredie. Pri vymedzení pojmu „životné prostredie“ je možné vychádzať z jeho legálnej definície uvedenej v ustanovení § 2 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, podľa ktorého *„Životným prostredím je všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja. Jeho zložkami sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy.“*

Ďalšia podmienka na priznanie aktívnej legitímácie na podanie žaloby pre zainteresovanú verejnosť vyplýva z ustanovení § 178 ods. 3 Správneho súdneho poriadku, resp. § 359 ods. 2 správneho súdneho poriadku, kde už sú upravené podmienky v prípade podania konkrétneho typu žaloby. Podľa týchto ustanovení musí zainteresovaná verejnosť v žalobe tvrdiť, že napadnutým aktom orgánu verejnej správy bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.

Podľa ustanovenia § 178 ods. 3 Správneho súdneho poriadku *„Zainteresovaná verejnosť je oprávnená podať správnu žalobu proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, ak tvrdí, že tým bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.“*

Podľa ustanovenia § 359 ods. 2 Správneho súdneho poriadku *„Žalobcom môže byť aj zainteresovaná verejnosť, ak tvrdí, že všeobecne záväzným nariadením obce, mesta, mestskej časti alebo samosprávneho kraja bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.“*

Tvrdenie, že bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia, musí byť vyvoditeľný z obsahu žaloby (z opisu skutkového stavu, alebo zo žalobných dôvodov), žaloba

nesmie smerovať k ochrane subjektívnych práv žalobcu, ale výhradne k ochrane verejného záujmu na životnom prostredí.

III.2.2. Jednotlivé typy žalôb, ktoré má zainteresovaná verejnosť právo podať.

III.2.2.1

Z pohľadu typu jednotlivých žalôb je zainteresovaná verejnosť oprávnená podať **všeobecnú správnu žalobu proti rozhodnutiam** podľa už uvedeného ustanovenia § 178 ods. 3 Správneho súdneho poriadku. Ako potvrdzuje prax, ide o najčastejšie využívané oprávnenie zainteresovanej verejnosti.

Rozhodnutím je v zmysle ustanovenia § 3 ods. 1 písm. b) Správneho súdneho poriadku „*správny akt vydaný orgánom verejnej správy v administratívnom konaní, ktorý je formálne označený ako rozhodnutie alebo je za rozhodnutie považovaný podľa osobitného predpisu a zakladá, mení, zrušuje alebo deklaruje práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzickej osoby a právnickej osoby, alebo sa jej priamo dotýka.*“.

Žaloba musí byť podaná v lehote 2 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia.

III.2.2.2

Zainteresovaná verejnosť je tiež oprávnená podať **všeobecnú správnu žalobu proti opatreniam** podľa už uvedeného ustanovenia § 178 ods. 3 Správneho súdneho poriadku. Opatrenie orgánu verejnej správy je novým inštitútom, ktorý je v porovnaní s predchádzajúcim právnym stavom zafinovaný Správnym súdnym poriadkom a je preskúmateľný súdom. Vzhľadom k pomerne krátkemu času, odkedy je Správny súdny poriadok účinný, nie je ešte v súdnej praxi zrejmé a ustálená prax, ktoré všetky správne akty sa dajú/budú dať pod pojem opatrenie podradiť. Je pritom zjavné, že na vymedzenie pojmu opatrenie (teda ktoré akty tento charakter budú mať a ktoré nie) bude mať veľký vplyv súdna prax.

Ako vyplýva z ustanovenia § 3 písm. c) Správneho súdneho poriadku „*Opatrením orgánu verejnej správy je správny akt vydaný orgánom verejnej správy v administratívnom konaní, ktorým sú alebo môžu byť práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti fyzickej osoby a právnickej osoby priamo dotknuté.*“ Uvedenú definíciu je potrebné vykladať v spojení s definíciou administratívneho konania v zmysle ustanovenia § 3 písm. a) Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého je „*administratívnym konaním postup orgánu verejnej správy v rámci výkonu jeho pôsobnosti v oblasti verejnej správy pri vydávaní individuálnych správnych aktov a normatívnych správnych aktov.*“.

Žaloba musí byť podaná v lehote 2 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti opatrenia.

III.2.2.3

Zainteresovaná verejnosť je tiež oprávnená podať správnu **žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu samosprávy** podľa ustanovenia § 359 ods. 2 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého v prípade žaloby proti všeobecne záväznému nariadeniu „*Žalobcom môže byť aj zainteresovaná verejnosť, ak tvrdí, že všeobecne záväzným nariadením obce, mesta, mestskej časti alebo samosprávneho kraja bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.*

Z hľadiska pojmového vymedzenia je všeobecne záväzné nariadenie samosprávy opatrením, ide o špecifickú úpravu konania o takejto žalobe, vzhľadom k špecifikám všeobecne záväzných nariadení v porovnaní s „bežnými“ opatreniami. Všeobecne záväzné nariadenia totiž majú charakter všeobecne záväzného právneho predpisu (s teritoriálnym obmedzením).

III.2.2.4

V neposlednom rade má zainteresovaná verejnosť právo **podať správnu žalobu aj proti nečinnosti orgánu** verejnej správy a to v zmysle ustanovenia § 244 ods. 3 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého „*Zainteresovaná verejnosť môže podať žalobu, ak orgán verejnej správy je nečinný v administratívnom konaní týkajúcom sa vecí životného prostredia podľa osobitného predpisu a súčasne neúspešne vyčerpala sťažnosť podľa osobitného predpisu alebo podnet na prokuratúre.*“

Podmienkou na podanie tejto žaloby je nutnosť vyčerpania aspoň jedného z dvoch možných iných prostriedkov nápravy – sťažnosti podľa zákona o sťažnostiach, alebo podnetu na prokuratúru.

III.2.2.5

Zainteresovaná verejnosť môže pri podaní žaloby na správny súd navrhnúť, aby správny súd posúdil i zákonnosť skôr vydaného rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo opatrenia orgánu verejnej správy, z ktorého preskúmané rozhodnutie alebo opatrenie vychádza, ak bolo preň skôr vydané rozhodnutie alebo opatrenie záväzné a ak skôr vydané rozhodnutie alebo opatrenie nebolo samostatne možné preskúmať správnym súdom.

V takomto prípade súd môže zrušiť spolus meritórnym rozhodnutím/opatrením aj podkladové rozhodnutie/opatrenie.

III.2.2.6

Odkladný účinok žaloby

Žalobca môže žiadať aj priznanie odkladného účinku žaloby v prípade (okrem iných dôvodov) ak hrozí závažná ujma na životnom prostredí (§ 185 Správneho súdneho poriadku znie „*Správny súd môže na návrh žalobcu a po vyjadrení žalovaného uznesením priznať správnej žalobe odkladný účinok ... ak by okamžitým výkonom alebo inými právnymi následkami napadnutého rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo opatrenia orgánu verejnej správy hrozila závažná ujma, značná hospodárska škoda či finančná škoda, závažná ujma na životnom prostredí, prípadne iný vážny nenapraviteľný následok a priznanie odkladného účinku nie je v rozpore s verejným záujmom,*“).

V prípade, ak súd rozhodne o priznaní odkladného účinku žalobe, je povinný o žalobe rozhodnúť do 6 mesiacov od vydania rozhodnutia o odkladnom účinku.

III.2.2.7

Rozsah súdneho prieskumu

Zainteresovaná verejnosť sa ako žalobca sa môže žalobou domáhať ochrany subjektívneho verejného práva na ochrane životného prostredia. Zainteresovaná verejnosť nemôže na súde hájiť porušenie subjektívnych práv.

V tejto súvislosti súd preskúmava v medziach žaloby aj hmotnoprávne aj procesne-právne dôvody; je pritom viazaný dôvodmi uvedenými v žalobe.

Súd vo svojom rozhodnutí

- môže žalobu zamietnuť a napadnutý úkon potvrdiť
- žalobe vyhovieť a rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť na nové konanie; môže v tejto súvislosti zrušiť aj provstupňové rozhodnutie, ako aj podkladové rozhodnutia/opatrenia, ak boli v žalobe namietané a súd námietkam vyhovie.

Súd nemá právomoc sám napadnuté rozhodnutie zmeniť, ako je tomu v prípade rozhodovanie vo veci sprístupňovania informácií.

Právnym názorom súdu uvedenom v rozsudku, je žalovaný orgán verejnej správy viazaný. Čím kvalitnejšie súd svoj právny názor v odôvodnení rozsudku vysvetlí, tým menšiu mieru úvahy orgány verejnej správy v nasledovnom pokračovaní administratívneho konania majú.

III.2.2.8

Náklady

Ako je uvedené v ustanovení § 163 Správneho súdneho poriadku, trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v súvislosti s uplatňovaním a bránením práva na správnom súde. Náklady súdneho konania predstavujú najmä nasledovné položky

- súdny poplatok : Zákon č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch stanovuje sadzbu súdneho poplatku za podanie správnej žaloby na správny súd na 70,- EUR. Z platenia poplatku však sú oslobodené tzv. „ekologické organizácie“, čo je významná časť zainteresovanej verejnosti.
- právne zastúpenie: Správny súdny poriadok vyžaduje povinné zastúpenie advokátom pri podávaní správnej žaloby a zastupovaní na súde aj vo veciach, kde podáva žalobu zainteresovaná verejnosť. Náklady súvisiace s právnym zastúpením sú súčasťou trov konania.
- náklady súvisiace s navrhovaním a vykonávaním dôkazov
- cestovné náhrady

V prípade úspechu žaloby správny súd prizná žalobcovi voči žalovanému právo na úplnú alebo čiastočnú náhradu dôvodne vynaložených trov konania, ak mal žalobca vo veci celkom alebo sčasti úspech. Iba vo výnimočných prípadoch správny súd nemusí priznať právo na náhradu trov konania.

Neplatí to automaticky opačne, žalovanému prizná správny súd podľa pomeru jeho úspechu vo veci voči žalobcovi právo na náhradu dôvodne vynaložených trov konania iba vtedy, ak to možno spravodlivo požadovať. Zároveň platí, že orgánu štátnej správy však náhradu trov právneho zastúpenia môže súd priznať len výnimočne.

III.2.3 Prístup zainteresovanej verejnosti k súdu v prípadoch, kedy osobitná úprava garantuje postavenie účastníka konania v administratívnom konaní

III.2.3.1 Proces EIA

Zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (zákon EIA) upravuje proces posudzovania vplyvov na životné prostredie. Procesu EIA podliehajú navrhované činnosti uvedené v prílohe č. 8 zákona EIA; pričom sú rozdelené na tie, ktoré podliehajú procesu EIA a tie, ktoré podliehajú tzv. zisťovaciemu konaniu. Výsledkom zisťovacieho konania je rozhodnutie, či navrhovaná činnosť bude predmetom procesu EIA.

Proces EIA zahŕňa viacero fáz

- spracovanie zámeru navrhovanej činnosti
- schválenie rozsahu hodnotenia navrhovanej činnosti
- vypracovanie správy o hodnotení navrhovanej činnosti
- vypracovanie odborného posudku k správe o hodnotení
- vydanie rozhodnutia, ktorým sa vydáva záverečné stanovisko z procesu EIA na navrhovanú činnosť

Zisťovaciemu konaniu okrem už uvedených činností podlieha aj zmena navrhovanej činnosti, na ktorú sa vzťahuje povinnosť procesu EIA.

Proces EIA je administratívnym konaním, na ktorý sa vzťahuje správny poriadok.

V procese EIA vystupujú ako účastníci konania tí, ktorých práva, povinnosti, resp. právom chránené záujmy môžu byť v konaní dotknuté. Postavenie účastníka konania má aj dotknutá verejnosť, ak splní zákonné podmienky na to, aby mohla byť účastníkom konania, ktoré sú ustanovené v § 24 ods. 2 až 5 zákona EIA. Dotknutá verejnosť má postavenie účastníka v procese EIA a v zisťovacom konaní a následne postavenie účastníka v povoľovacom konaní k navrhovanej činnosti alebo jej zmene, ak podá odôvodnené písomné stanovisko k jednotlivým fázam procesu EIA (zámer, oznámenie o zmene činnosti, rozsah hodnotenia, správa o hodnotení) a doloží formálne náležitosti (napr. v prípade občianskych združení stanovy). Verejnosť sa môže stať účastníkom konania aj tak, že podá „až“ odvolanie proti rozhodnutiu v procese EIA. Dotknutou verejnosťou sa môže stať každý (vrátane fyzických osôb, či občianskych združení), ak splní uvedené podmienky.

Po procese EIA nasleduje povoľovacie konanie, v ktorom sa rozhoduje o povolení navrhovanej činnosti. Môže ísť napr. o územné konanie, stavebné konanie, povolenie banskej činnosti atp. Výsledok procesu EIA je pre následné povoľovacie konanie záväzný a jeho nerešpektovanie je dôvodom na konštatovanie nezákonnosti povolenia. V prípade, ak povoľovaciemu konaniu nie je v súlade s predchádzajúcim procesom EIA, alebo ak sa proces EIA vôbec neuskutočnil, štátny orgán, ktorý rozhoduje o povolení je povinný povoľovacie konanie zastaviť.

Voči rozhodnutiu z procesu EIA je možné podať zo strany účastníka konania odvolanie o ktorom rozhoduje nadriadený orgán. Odvolanie je možné podať aj proti rozhodnutiu zo zisťovacieho konania, ako aj proti rozhodnutiu, ktorým sa vydáva záverečné stanovisko.

Dotknutá verejnosť v procese EIA je zároveň zainteresovanou verejnosťou v zmysle Správneho súdneho poriadku.

Proti právoplatnému rozhodnutiu z procesu EIA môže zainteresovaná verejnosť, ktorá sa zákonným spôsobom zapojila do procesu EIA a vyčerpala riadne opravené prostriedky, podať správnu žalobu v zmysle už uvedených práv vyplývajúcich zo Správneho súdneho poriadku. Žaloba sa podáva na miestne príslušný krajský súd v zmysle Správneho súdneho poriadku. Na vydanie súdneho rozhodnutia nie je stanovená žiadna lehota.

V zmysle ustanovenia § 24 ods. 2 zákona EIA má zainteresovaná verejnosť v prípade, ak je účastníkom procesu EIA, aj postavenie účastníka konania v nasledovných povoľovacích konaniach (napr. konania podľa stavebného zákona, podľa ktorého sa povoľujú stavby, konania podľa banského zákona, podľa ktorého sa povoľuje banská činnosť, konania podľa zákona o vodách, podľa ktorého sa povoľujú vodné stavby atď.). Ak toto svoje právo využije a vyčerpá riadne opravné prostriedky, má právo podať správnu žalobu aj proti povoleniu navrhovanej činnosti a žiadať súd o preskúmanie zákonnosti povolenia. Rovnako môže v žalobe žiadať aj priznanie odkladného účinku týchto povolení.

III.2.3.2 Integrované povoľovanie a prevencia znečisťovania životného prostredia

Konanie na základe zákona č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia, ďalej len „IPKZ“ je administratívne konanie. Proces integrovaného povoľovania integruje a nahrádza niektoré súhlasy a povolenia do jedného konania pri prevádzkach spôsobujúcich výrazné znečistenie životného prostredia.

V zmysle zákona o IPKZ „*Integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania je súbor opatrení zameraných na prevenciu znečisťovania životného prostredia, na znižovanie emisií do ovzdušia, vody a pôdy, na obmedzenie vzniku odpadu a na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu s cieľom dosiahnuť vysokú celkovú úroveň ochrany životného prostredia.*“. Súčasťou integrovaného povolenia by malo byť určenie emisných limitov a podmienok vykonávania činnosti v prevádzkach, či určenie najlepších dostupných techník pre prevádzky. Podľa zákona o IPKZ sa zároveň vykonáva kontrola surovín, látok a energie používaných alebo vyrábaných v prevádzkach, monitorovanie zdrojov emisií, vykonávanie kontroly v prevádzkach, odoberanie vzoriek, meranie

emisií a zber, spracúvanie, vyhodnocovanie a oznamovanie údajov a informácií, kontrola nakladania s odpadom a kontrola a preskúmavanie podmienok integrovaného povolenia.

Zákon o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia upravuje postup štátnych orgánov pri povoľovaní a kontrole významných prevádzok, ktoré majú vplyv na životné prostredie (napr. rozsiahlejšie skládky, spaľovne, rafinérie, výroba a spracovanie kovov, spracovanie nerastov, bitúnky, kafilérie, chemické továrne, cementárne, sklárne, výroba buničiny, papiera, lepenky, kožušín a i.). Integrované povolenie **úplne nahrádza napríklad stavebné povolenie** podľa Stavebného zákona alebo súhlasy a povolenia podľa iných zákonov (napríklad podľa vodného zákona, odpadového alebo zákona o ochrane ovzdušia). Konkrétne konania, ktoré integrované povoľovanie nahrádza je možné nájsť v ustanovení § 3 ods. 3 zákona o IPKZ. Súčasťou integrovaného povoľovania však nie je územné konanie, rozhodnutie o odňatí poľnohospodárskej pôdy, posudzovanie vplyvu prevádzky na životné prostredie ani ustanovovanie podmienok na prevenciu závažných priemyselných havárií. Tieto konania musia prebehnúť samostatne, spravidla ešte pred integrovaným povoľovaním.

Účastníkom konania okrem účastníkov konania podľa všeobecného predpisu o správnom konaní je zo zákona obec, v ktorej je povoľovaná prevádzka umiestnená alebo podľa územného plánu alebo územného rozhodnutia má byť umiestnená.

Účastníkom konania sa tiež môže stať takzvaná **dotknutá verejnosť**. Musí podať písomnú prihlášku inšpekcii po zverejnení žiadosti. **Doručením prihlášky sa dotknutá verejnosť stáva účastníkom konania o IPKZ.**

Dotknutá verejnosť je podľa zákona o IPKZ:

- a) osoba alebo viacero osôb, ich združenia alebo skupiny, ktorá je alebo môže byť dotknutá konaním pri vydávaní povolenia podľa zákona IPKZ
- b) osoba alebo viacero osôb, ich združenia alebo skupiny, ktorá má alebo môže mať na takomto konaní pri vydávaní povolenia podľa zákona IPKZ záujem
- c) osoba, ktorá tvrdí, že môže byť rozhodnutím vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach priamo dotknutá, a to až do času, kým sa preukáže opak
- d) právnická osoba podporujúca ochranu životného prostredia (táto organizácia sa považuje za osobu, ktorej právo na priaznivé životné prostredie môže byť rozhodnutím dotknuté, ak zároveň vznikla najmenej dva roky pred prihlásením sa za účastníka konania IPKZ)

V prípade, ak sa dotknutá verejnosť v súlade s podmienkami uvedenými v zákone o IPKZ prihlási do konkrétneho konania podľa zákona o IPKZ, stáva sa účastníkom konania

Voči rozhodnutiu z procesu IPKZ je možné podať zo strany účastníka konania odvolanie o ktorom rozhoduje nadriadený orgán. Odvolanie môže podať aj dotknutá verejnosť.

Dotknutá verejnosť v procese IPKZ je zároveň zainteresovanou verejnosťou v zmysle Správneho súdneho poriadku.

Proti právoplatnému rozhodnutiu z procesu IPKZ môže zainteresovaná verejnosť, ktorá sa zákonným spôsobom zapojila do procesu IPKZ a vyčerpala riadne opravené prostriedky, podať správnu žalobu v zmysle už uvedených práv vyplývajúcich zo Správneho súdneho poriadku. Žaloba sa podáva na miestne príslušný krajský súd v zmysle Správneho súdneho poriadku. Na vydanie súdneho rozhodnutia nie je stanovená žiadna lehota.

III.2.3.3 Ochrana prírody

Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (zákon o ochrane prírody) reguluje zásahy, ktoré môžu spôsobiť poškodenie, alebo zničenie chránených častí prírody, vrátane chránených území Natura 2000.

Zákon o ochrane prírody upravuje tzv.

- ochranu voľnej krajiny,
- územnú ochranu v chránených územiach, kde stanovuje podmienky ochrany podľa stupňov ochrany, pričom čím je vyšší stupeň ochrany, tým je ochrana prísnejšia (stupeň ochrany chráneného územia je stanovený pri jeho vyhlásení, najprísnejší je 5. stupeň ochrany)
- ochranu chránených druhov rastlín a živočíchov,
- ochranu drevín rastúcich mimo lesných pozemkov,
- vyhlasovanie chránených území
- schvaľovanie dokumentácie ochrany prírody
- proces primeraného hodnotenia v zmysle čl. 6 ods. 3 a 6 ods. 4 smernice o biotopoch
- atď.

Povoľovanie výnimiek z ochranných podmienok chránených území a chránených druhov, udeľovanie súhlasov na výrub drevín a na výkon regulovaných činností v chránených územiach prebiehajú v administratívnom konaní, na ktoré sa vzťahuje správny poriadok. Povoľenie výnimky a udelenie súhlasu sa vykonáva formou rozhodnutia, voči ktorému sa dá odvolať.

V prípade konania, ktorého obsahom je posúdenie, či plánovaná činnosť, alebo projekt podlieha povinnosti primeraného posúdenia v zmysle čl. 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch, platí, že v prípade, ak sa rozhodne o tom, že navrhovaná činnosť podlieha primeranému posúdeniu, tak primerané posúdenie sa vykoná v rámci procesu EIA (aj v prípade, ak ide o navrhovanú činnosť, ktorá inak nepodlieha povinnosti vykonať proces EIA).

Konania podľa zákona o ochrane prírody vedú orgány ochrany prírody, ktorými sú buď príslušné okresné úrady, alebo Ministerstvo životného prostredia SR v závislosti od rozdelenia kompetencií. Platí, že ak je na nejakú činnosť potrebných viac povolení podľa zákona o ochrane prírody o ktorých rozhoduje viacero orgánov štátnej správy, rozhoduje funkčne najvyšší orgán.

V konaniach podľa zákona o ochrane prírody má garantované postavenie účastníka konania aj verejnosť a to v zmysle ustanovenia § 82 zákona o ochrane prírody. Podľa tohto ustanovenia je účastníkom konania aj zduženie, ktorého predmetom činnosti je najmenej jeden rok ochrana prírody a krajiny, ktoré o konanie prejavilo záujem a následne sa do konania aj prihlásilo zákonným spôsobom. Orgán ochrany prírody je povinný zverejniť na svojej internetovej stránke

informáciu o začatí každého správneho konania, v ktorom môžu byť dotknuté záujmy ochrany prírody a krajiny chránené zákonom o ochrane prírody najneskôr do troch dní od začatia konania, oznámenie obsahuje aj lehotu určenú na prihlásenie sa d konania, ktorá nesmie byť kratšia ako 5 pracovných dní.

Voči rozhodnutiu z podľa zákona o ochrane prírody je možné podať zo strany účastníka konania odvolanie, o ktorom rozhoduje nadriadený orgán.

Občianske združenia, ktoré sa stanú účastníkmi v konaniach podľa zákona o ochrane prírody, sú zároveň zainteresovanou verejnosťou v zmysle Správneho súdneho poriadku.

Proti právoplatnému rozhodnutiu vydanému podľa zákona o ochrane prírody môže zainteresovaná verejnosť, ktorá sa zákonným spôsobom zapojila konania podľa zákona o ochrane prírody a vyčerpala riadne opravené prostriedky, podať správnu žalobu v zmysle už uvedených práv vyplývajúcich zo Správneho súdneho poriadku. Žaloba sa podáva na miestne príslušný krajský súd v zmysle Správneho súdneho poriadku. Na vydanie súdneho rozhodnutia nie je stanovená žiadna lehota.

Uvedené sa nevzťahuje na tie konania, na ktoré sa nevzťahuje správny poriadok – v týchto „konaniach“ nie sú totiž účastníci konania. Ide aj o konanie, v ktorom príslušný orgán ochrany prírody v odbornom stanovisku stanoví, či navrhovaná činnosť bude predmetom primeraného hodnotenia jej vplyvov na územia Natura 2000, v zmysle čl. 6 ods. 3 smernice o biotopoch. Voči odbornému stanovisku nie je možné podať odvolanie, ale môže byť preskúmateľné súdom na základe žaloby zainteresovanej verejnosti v zmysle práv vyplývajúcich zo Súdneho správneho poriadku. Odborné stanovisko je v zmysle Správneho súdneho poriadku považované za administratívne opatrenie, voči ktorému má zainteresovaná verejnosť právo podať správnu žalobu, ak splní ostatné podmienky uvedené v Správnom súdnom poriadku

III.2.3.4 Ochrana vôd

Zákon č. 364/2004 Z.z. o vodách preberá, okrem iného aj záväzky vyplývajúce zo smernice č. 2000/60/ES ustanovujúcej rámec pôsobnosti spoločenstva v oblasti vodnej politiky (Rámcová smernica o vode), pričom upravuje aj **proces tzv. primárneho hodnotenia** vplyvu navrhovanej činnosti na dobrý stav vôd v zmysle čl. 4.7 Rámcovej smernice o vode.

Proces, v rámci ktorého toto hodnotenie prebieha sa je uvedený v § 16a zákona o vodách a skladá sa z dvoch fáz. V prvej fáze sa stanoví, či navrhovaná činnosť podlieha povinnosti vykonať proces primárneho hodnotenia; v tejto fáze verejnosť je účastníkom konania aj verejnosť, ak sa v stanovenej lehote prihlási do konania. V zákone o vodách nie je bižšie pšecifikovaný podjemo verejnosť, mlže tak ísť o kaýkol'vek subjekt (fyzické osoby, občianske združenia atď.), ktorý spĺňa najširšie možné chápanie verejnosti.

Výsledkom uvedeného konania je rozhodnutie, v ktorom príslušný orgán štátnej vodnej správy určí, či daná činnosť podlieha povinnosti vykonať samotné primárne hodnotenie, týkajúce sa vplyvov navrhovanej činnosti na dobrý stav vôd.

V prípade, ak sa v uvedenom rozhodnutí určí, že navrhovaná činnosť podlieha povinnosti vykonať primárne hodnotenie jej možného vplyvu na dobrý stav vôd, nastáva druhá fáza procesu, v ktorom sa vykoná samotné primárne hodnotenie vplyvov navrhovanej činnosti na dobrý stav vôd. Aj v tomto konaní má verejnosť postavenie účastníka konania a voči rozhodnutiu vydanému v tomto konaní môže podať odvolanie.

Verejnosť, ktorá sa stane účastníkom v týchto konaniach je zároveň zainteresovanou verejnosťou v zmysle Správneho súdneho poriadku.

Proti právoplatnému rozhodnutiu vydanému v oboch z uvedených konaní podľa zákona o vodách môže zainteresovaná verejnosť, ktorá sa do nich zákonným spôsobom zapojila ako účastník konania a vyčerpala riadne opravené prostriedky, podať správnu žalobu v zmysle už uvedených práv vyplývajúcich zo Správneho súdneho poriadku. Žaloba sa podáva na miestne príslušný krajský súd v zmysle Správneho súdneho poriadku. Na vydanie súdneho rozhodnutia nie je stanovená žiadna lehota.

Podstatné je ešte uviesť, že v ostatných konaniach podľa zákona o vodách nemá verejnosť postavenie účastníka konania; ak zároveň nejde o konania, ktorým predchádzal proces EIA (pozri vyššie).

III.2.3.5 Ďalšie zákony, kde má verejnosť garantované postavenie účastníka administratívneho konania

Verejnosť má garantované postavenie účastníka konania aj v niektorých konaniach podľa nasledovných zákonov:

- konania podľa zákona č. 151/2002 Z.z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov; v týchto konaniach má postavenie účastníka konania aj občianske združenie, ktoré sa prihlási do konkrétneho konania podľa tohto zákona a preukáže sa porposu aspoň 100 osôb
- konania podľa zákona č. 359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd; v týchto konaniach môže byť účastníkom aj mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia
- konania podľa zákona č. 409/2011 Z.z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže; v týchto konaniach môže byť účastníkom aj mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia

Verejnosť, ktorá sa stane účastníkom v týchto konaniach je zároveň zainteresovanou verejnosťou v zmysle Správneho súdneho poriadku.

Proti právoplatným rozhodnutiam vydaným v konaní podľa uvedených zákonov môže zainteresovaná verejnosť, ktorá sa do nich zákonným spôsobom zapojila ako účastník konania a vyčerpala riadne opravené prostriedky, podať správnu žalobu v zmysle už uvedených práv vyplývajúcich zo Správneho súdneho poriadku. Žaloba sa podáva na miestne príslušný krajský súd

v zmysle Správneho súdneho poriadku. Na vydanie súdneho rozhodnutia nie je stanovená žiadna lehota.

III.2.4 Prístup zainteresovanej verejnosti k súdu v ostatných veciach týkajúcich sa životného prostredia

Ako vyplýva z už uvedeného, Správny súdny poriadok ako jednu podmienok na priznanie aktívnej legitímácie zainteresovanej verejnosti na podanie žaloby vo veciach životného prostredia, uvádza „právo účasti“ v administratívnych konaniach týkajúcich sa životného prostredia. Nejde pritom len o postavenie účastníka konania, ale aj o iné formy účasti v administratívnom konaní, ktoré sú príkladom uvedené v ďalšom texte.

III.2.4.1

Územné plány

Územné plány obcí a územné plány vyšších územných celkov sú **schvaľované formou všeobecne záväzných nariadení** samosprávy. Vyplýva to z ustanovenia § 27 ods. 2 a 3 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon).

V procese obstarávania a schvaľovania územných plánov má v zmysle ustanovení § 21 až § 24 stavebného zákona právo zúčastniť sa aj verejnosť. Ak sa verejnosť zákonom predpokladaným spôsobom zúčastní procesu obstarávania a schvaľovania územného plánu, má postavenie zainteresovanej verejnosti.

Územné plány sú bezpochyby schvaľované v rámci administratívneho konania, ktorý sa týka životného prostredia a to vzhľadom k ustanoveniam § 10 ods. 2 písm. c) a § 11 ods. 5 písm. c) stavebného zákona, podľa ktorých územný plán obce i regiónu obsahujú aj „*zásady a regulatívy starostlivosti o životné prostredie, územného systému ekologickej stability a tvorby krajiny vrátane plôch zelene*“,“.

Jedným z typov žalôb, ktoré má zainteresovaná verejnosť právo podať (ak splní ostatné zákonné podmienky) je aj žaloba proti všeobecne záväznému nariadeniu obce, ak ním môže byť porušený verejný záujem na ochrane životného prostredia. Vzhľadom k tomu je zákonnosť územných plánov (obce i regiónu) možné preskúmať (aj) na základe žaloby zainteresovanej verejnosti.

III.2.4.2

Programy na ochranu ovzdušia

Programy na zlepšenie kvality ovzdušia sú schvaľované v zmysle ustanovenia § 10 zákona č. 137/2010 Z.z. o ovzduší. Schvaľuje ho miestne príslušný okresný úrad v sídle kraja, zákon neustanovuje formu jeho schvaľovania, bezpochyby však nejde o rozhodnutie ani iný individuálny správny akt.

V zmysle ustanovenia § 10 ods. 8 až 10 zákona o ovzduší má verejnosť právo sa zúčastniť schvaľovania programu na zlepšenie kvality ovzdušia; verejnosť o návrhu programu musí byť informovaná počas stanovenej doby, má právo k návrhu podať pripomienky a k návrhu musí byť uskutočnené verejné prerokovanie.

Vzhľadom k tomu, že program na zlepšenie kvality ovzdušia sa týka ovzdušia, ako zložky životného prostredia, je to výsledkom administratívneho konania v oblasti životného prostredia.

Vzhľadom k jednotlivým typom žalôb podľa Správneho súdneho poriadku by **v tomto prípade pripadal do úvahy žaloba zainteresovanej verejnosti proti opatreniu**, ktorým by bol konkrétny program na zlepšenie kvality ovzdušia.

Podstatnou otázkou, či by súd takúto žalobu preskúmal a neodmietol by ju z dôvodu, že nejde o súdom preskúmateľný správny akt, by bolo skúmanie, či program na zlepšenie kvality ovzdušia spĺňa definičné znaky opatrenia v zmysle už uvedeného ustanovenia § 3 písm. c) v spojení s § 3 písm. a) Správneho súdneho poriadku. V danom ohľade by bolo najmä podstatné, či program na zlepšenie kvality ovzdušia má normatívny charakter, ako výsledok administratívneho konania, vzhľadom k tomu, že charakter individuálneho správneho aktu je možné bez akýchkoľvek pochyb vylúčiť.

Program na zlepšenie kvality ovzdušia však nie je schválený z formálneho hľadiska schválený ako normatívny správny akt a tak jeho normatívnosť (záväznosť) by súd musel odvodiť z jeho obsahu.

V danom ohľade už existuje prvé rozhodnutie súdu – ide o rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5S/31/2017 z 13.11.2018, ktorým Krajský súd v Bratislave zrušil Integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia, ktorý vydal Okresný úrad v Bratislave a vec vrátil na nové konanie a prejednanie. Krajský súd integrovaný program preskúmal ako opatrenie na základe žaloby zainteresovanej verejnosti.

III.2.4.3

Programy starostlivosti o lesy

Programy starostlivosti o lesy sa vyhotovujú a schvaľujú v zmysle ustanovenia § 41 zákona č. 326/2005 Z.z. o lesoch. Schvaľujú sa na obdobie 10 rokov pre územie lesného celku. Schvaľuje ich okresný úrad v sídle kraja a to individuálnym administratívnym rozhodnutím.

Verejnosť má v konaní o schválení programu starostlivosti o les postavenie zúčastnenej osoby, ak splní podmienky uvedené v ustanovení § 67 ods. 4 až 6 zákona o lesoch. Postavenie zúčastnenej osoby upravuje ustanovenie § 15a zákona č. 67/1971 Zb. o správnom konaní (správny poriadok), podľa ktorého ide o osobu, ktorej postavenie ako zúčastnenej osoby musí upravovať osobitný zákon (v danom prípade zákon o lesoch), ktorá má právo byť upovedomená o začatí konania a o iných podaniach účastníkov konania, zúčastniť sa na ústnom pojednávaní a na miestnej obhliadke, navrhovať dôkazy a doplnenie podkladu rozhodnutia. Osobitný zákon tiež môže ustanoviť zúčastnenej osobe viac práv.

Postavenie zúčastnenej osoby bezpochyby postačuje na to, aby zúčastnená osoba zároveň spĺňala podmienky na priznanie postavenia zainteresovanej verejnosti v zmysle Správneho súdneho poriadku (ide o naplnenie podmienky „práva na účasť“ v konaní). Keďže programy starostlivosti o les sú schválené individuálnym administratívnym rozhodnutím a ako také sú na súde napadnuteľné aj na základe žaloby zainteresovanej verejnosti. Vo viacerých takýchto prípadoch už súdy o takýchto žalobách rozhodovali (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 10Sžo/1/2017).

III.2.4.4

V Slovenskom právnom poriadku je ešte viacero ďalších predpisov, ktoré upravujú právo verejnosti na účasť v niektorom type administratívneho konania. Napríklad

- Verejnosť má napr. právo účasti na schvaľovaní plánu manažmentu povodia a to na základe ustanovenia § 13 ods. 4 až 6 zákona o vodách. Plány manažmentu povodia sa schvaľujú na základe ustanovenia § 10 zákona č. 364/2004 Z.z. o vodách. Schvaľuje ich Ministerstvo životného prostredia SR pre každé povodie zvlášť, pričom obsahujú aj programy opatrení v zmysle ustanovenia § 15 zákona o vodách. Opatrenia sa musia realizovať do 3 rokov od ich schválenia.
- Verejnosť má tiež napr. právo na účasť pri príprave a schvaľovaní plánu manažmentu povodňového rizika na základe ustanovenia § 8 ods. 4 písm. f) zákona o ochrane pred povodňami. Plány manažmentu povodňového rizika schvaľuje Ministerstvo životného prostredia SR na základe ustanovenia § 8 zákona č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami.

Vzhľadom k jednotlivým typom žalôb podľa Správneho súdneho poriadku by v tomto prípade pripadala do **úvahy žaloba zainteresovanej verejnosti proti opatreniu**, ktorým by bol schválený plán manažmentu povodia, resp. plán manažmentu povodňového rizika. Podstatnou otázkou, či by súd takúto žalobu preskúmal a neodmietol by ju z dôvodu, že nejde o súdom preskúmateľný správny akt, by bolo skúmanie, či plán manažmentu povodia spĺňa definičné znaky opatrenia v zmysle už uvedeného ustanovenia § 3 písm. c) v spojení s § 3 písm. a) Správneho súdneho poriadku. V danom ohľade by bolo najmä podstatné, či program na zlepšenie kvality ovzdušia má normatívny charakter, ako výsledok administratívneho konania, vzhľadom k tomu, že charakter individuálneho správneho aktu je možné bez akýchkoľvek pochyb vylúčiť. **Nie je pritom zrejmé, ako k tejto otázke súdy pristúpia, vzhľadom k tomu, že taký prípad ešte súdy od nadobudnutia účinnosti Správneho súdneho poriadku nerozhodovali.**

Existujú tiež osobitné predpisy upravujúce administratívne konania vo veciach životného prostredia, ktoré však neupravujú žiadne právo verejnosti na účasť v danom konaní. Ide napr. o zákon č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. V takomto prípade by zainteresovaná verejnosť, v prípade, ak by chcela podať žalobu proti niektorému z rozhodnutí vydanom podľa tohto zákona, musela odvíjať splnenie podmienky „práva na účasť v konaní podľa osobitného predpisu“ na priznanie aktívnej legitímácie na podanie žaloby od úpravy v Aarhuskom dohovore. **Nie je pritom zrejmé, či by súdy takúto argumentáciu prijali, vzhľadom k tomu,**

že taký prípad ešte súdy od nadobudnutia účinnosti Správneho súdneho poriadku nerozhodovali.

III.3 Možnosti ako napadnúť na súde konanie súkromných osôb, ktoré je v rozpore s právnymi predpismi týkajúcimi sa životného prostredia

III.3.1. Ústavný základ pre konanie proti osobám poškodzujúcim životné prostredie

Podľa čl. 20 ods. 3 Ústavy SR: „*Vlastníctvo zaväzuje. Nemožno ho zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom. Výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu, kultúrne pamiatky a životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom.*“.

Podľa článku 44 ods. 2 Ústavy SR „*Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.*“

Podľa odseku 3 tohto článku „*Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.*“

III.3.2 Záonné možnosti napadnúť konanie fyzických osôb poškodzujúce životné prostredie

V kontexte slovenského právneho poriadku má verejnosť veľmi obmedzené, ak vôbec nejaké možnosti ako napadnúť porušenie zákonov v oblasti životného prostredia zo strany súkromných osôb pred súdom.

V súčasnosti sú okruhom osôb, ktoré môžu napadnúť porušenie zákonov v oblasti životného prostredia zo strany súkromných osôb, iba **osoby, ktoré sú priamo zasiahnuté na ich subjektívnych právach (t. j. susedské práva, poškodené osoby) a osoby, ktoré sa snažia zabrániť bezprostrednej ujme na ich právach.**

Tieto možnosti sú vymedzené úzko a nevytvárajú priestor pre zástupcov verejnosti, ktorí by chceli aj takýmto spôsobom prispieť k ochrane životného prostredia právnymi prostriedkami - napríklad mimovládne environmentálne organizácie.

III.3.2.1. Ochrana na základe Občianskeho zákonníka

V tejto súvislosti predstavuje základnú úpravu Občiansky zákonník (zákon č. 40/1964 Zb.), ktorý poskytuje všeobecnú ochranu pred porušením subjektívnych práv súkromnými osobami.

a) Susedské práva

Prvá možnosť napadnúť obťažujúce konanie fyzických osôb vyplýva z tzv. susedských práv upravených v ustanovení § 127 Občianskeho zákonníka, kde je uvedené:

§ 127

(1) Vlastník veci sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo čím by vážne ohrozoval výkon jeho práv. Preto najmä nesmie ohroziť susedovu stavbu alebo pozemok úpravami pozemku alebo úpravami stavby na ňom zriadenej bez toho, že by urobil dostatočné opatrenie na upevnenie stavby alebo pozemku, nesmie nad mieru primeranú pomerom obťažovať susedov hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami, pachmi, pevnými a tekutými odpadmi, svetlom, tienením a vibráciami, nesmie nechať chované zvieratá vnikať na susediaci pozemok a nešetrne, prípadne v nevhodnej ročnej dobe odstraňovať zo svojej pôdy korene stromu alebo odstraňovať vetvy stromu presahujúce na jeho pozemok.

(2) Ak je to potrebné a ak to nebráni účelnému využívaniu susediacich pozemkov a stavieb, môže súd po zistení stanoviska príslušného stavebného úradu rozhodnúť, že vlastník pozemku je povinný pozemok oplotiť.

(3) Vlastníci susediacich pozemkov sú povinní umožniť na nevyhnutnú dobu a v nevyhnutnej miere vstup na svoje pozemky, prípadne na stavby na nich stojace, pokiaľ to nevyhnutne vyžaduje údržba a obhospodarovanie susediacich pozemkov a stavieb. Ak tým vznikne škoda na pozemku alebo na stavbe, je ten, kto škodu spôsobil, povinný ju nahradiť; tejto zodpovednosti sa nemôže zbaviť.

Toto ustanovenie Občianskeho zákonníka predstavuje základnú právnu úpravu súboru práv a povinností súvisiacich s vlastníctvom vecí, ktoré sa teoreticky aj v praxi označujú ako „susedské práva“. Ustanovenie § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka predstavuje zákonné obmedzenie vlastníckeho práva alebo práv, ktoré vyplývajú priamo z vlastníctva.

Základným obsahom susedského obmedzenia majetkového práva je predpoklad, že vlastník vecí je povinný zdržať sa akéhokoľvek konania, ktoré by neprimerane obťažovalo inú osobu alebo by vážne ohrozilo výkon jej práv. Z toho vyplýva, že pred uplatnením právnej ochrany zaručenej v § 127 je potrebné určiť, ktorý subjekt je povinný zdržať sa konania, kto je ohrozený, či došlo k porušeniu práv nad mieru primeranú pomerom alebo či existuje vážne ohrozenie výkonu práv.

Občiansky zákonník v takom prípade umožňuje podať žalobu na súd. Môže sa uplatniť tzv. susedská žaloba na súde, ak sa preukáže jeden z dvoch možných druhov zakázaného konania vlastníka vecí:

- a. či došlo k obťažovaniu oprávnenej osoby nad mieru primeraným pomerom alebo
- b. či existuje vážne ohrozenie výkonu práv oprávnenej osoby.

Dotknutá osoba môže napríklad namietat' obťažovanie určitým druhom emisií (hluk, prach, chemické látky atď.) vo svojom susedstve, ktoré presahujú rozumnú mieru.

Uvedenú ochranu je možné uplatniť iba v prípade nadmerného obťažovania. Každý je totiž povinný znášať emisie vyplývajúce z bežného, normálneho používania vecí. V tejto súvislosti je potrebné upozorniť na rozsudok Najvyššieho súdu SR z 30. novembra 1993 č. 5 Cdo 117/93, v ktorom uviedol výklad k pojmu „nad mieru primeranú pomerom“:

„Výrazy „nad mieru primeranú pomerom“ alebo „vážne ohrozenie výkonu práv“ predstavujú hornú hranicu negatívnych dôsledkov správania vlastníka. Ak negatívne následky takéhoto správania presiahnu určitú hranicu, dotknutá osoba sa môže úspešne domáhať ochrany svojich práv podľa § 127 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Pri súdnej ochrane týchto práv musí súd vždy dôsledne identifikovať konkrétnu situáciu a objektívne posúdiť, či bola táto hranica prekročená, pretože ochranu nemožno uplatniť pred zásahmi, ktoré nepresahujú prípustný limit a sú výsledkom bežného správania, ktoré sú susedia povinní navzájom znášať, pretože súvisia s bežným využívaním majetku.“

Navrhovateľ, ktorý podáva žalobu na súd, musí presne opísať konanie vlastníka, pred ktorým žiada o ochranu, a navrhnúť, aby súd uložil vlastníkovi veci povinnosť zdržať sa určitých protiprávnych zásahov. Ak sa ani na základe právoplatného rozhodnutia súdu vlastník veci nezdržal obťažujúceho konania, je možné vymáhať túto povinnosť prostredníctvom súdneho exekútora.

Takéto konanie pred súdom sa riadi pravidlami Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorým sa ďalej budeme bližšie venovať.

b) predchádzanie škodám

V prípade vážneho rizika škody (vrátane škody na životnom prostredí) existuje aj možnosť obrátiť sa na súd a požiadať ho, aby uložil povinnosť podniknúť príslušné kroky na odvrátenie bezprostrednej škody. Túto možnosť upravuje nasledujúce ustanovenie Občianskeho zákonníka:

§ 417

(1) Komu škoda hrozí, je povinný na jej odvrátenie zakročiť spôsobom primeraným okolnostiam ohrozenia.

(2) Ak ide o vážne ohrozenie, ohrozený má právo sa domáhať, aby súd uložil vykonať vhodné a primerané opatrenie na odvrátenie hroziacej škody.

V komentári Wolters Kluwer sa k tejto časti v elektronickom právnom systéme ASPI: *Kým v odseku 1 je upravená povinnosť toho, komu hrozí škoda, zakročiť na odvrátenie hroziacej škody, podľa odseku 2 má ohrozený právo domáhať sa ochrany na súde. Toto právo domáhať sa ochrany na súde je viazané na podmienku, že ide o vážne ohrozenie. Nemožno sa teda obrátiť na súd s akoukoľvek maličkosťou, ale iba v prípade vážneho ohrozenia zo strany neoprávneného zasahovateľa. Ohrozený má právo domáhať sa, aby súd ohrozovateľovi uložil povinnosť vykonať vhodné a primerané opatrenia na odvrátenie hroziacej škody. Čo treba považovať za vhodné a primerané opatrenia uložené súdom na odvrátenie hroziacej škody, treba posudzovať podľa toho, aká škoda ohrozenému hrozí, t. j. či mu hrozí škoda na majetku alebo na zdraví, alebo či ide o škodu, ktorá hrozí prírode alebo životnému prostrediu. Podľa povahy hroziacej škody treba posúdiť aj to, aké možnosti určitými vhodnými a primeranými opatreniami odvrátiť hroziacu škodu prichádzali do úvahy.*

Možnosť obrátiť sa na súd na základe vyššie citovaného ustanovenia sa netýka iba fyzických osôb, ale aj právnických osôb, ktorým škoda vznikla.

Súd v prípade, ak existuje hrozba vážnej škody, môže na základe návrhu účastníka konania nariadiť tzv. **neodkladné opatrenie**, ktorého úpravu je možné nájsť v ustanoveniach § 324 a nasledujúcich CSP.

§ 324

(1) Pred začatím konania, počas konania a po jeho skončení súd môže na návrh nariadiť neodkladné opatrenie.

(2) Na konanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia je príslušný okresný súd.

(3) Neodkladné opatrenie súd nariadi iba za predpokladu, ak sledovaný účel nemožno dosiahnuť zabezpečovacím opatrením.

§ 325 Obsah neodkladného opatrenia

(1) Neodkladné opatrenie môže súd nariadiť, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery alebo ak je obava, že exekúcia bude ohrozená.

(2) Neodkladným opatrením možno strane uložiť najmä, aby

(...)

c) nenakladala s určitými vecami alebo právami,

d) niečo vykonala, niečoho sa zdržala alebo niečo znášala,

(...)

c) Zodpovednosť za škodu

Občiansky zákonník taktiež umožňuje napadnúť konanie fyzických osôb prostredníctvom všeobecného režimu zodpovednosti za škodu upraveného v ustanoveniach § 420 až § 450.

§ 420

(1) Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti.

(2) Škoda je spôsobená právnickou osobou alebo fyzickou osobou, keď bola spôsobená pri ich činnosti tými, ktorých na túto činnosť použili. Tieto osoby samy za škodu takto spôsobenú podľa tohto zákona nezodpovedajú; ich zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov nie je tým dotknutá.

(3) Zodpovednosti sa zbaví ten, kto preukáže, že škodu nezavinil.

§ 420a

(1) Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobí inému prevádzkovou činnosťou.

(2) Škoda je spôsobená prevádzkovou činnosťou, ak je spôsobená

a) činnosťou, ktorá má prevádzkovú povahu, alebo vecou použitou pri činnosti,

b) fyzikálnymi, chemickými, prípadne biologickými vplyvmi prevádzky na okolie,

c) oprávneným vykonávaním alebo zabezpečením prác, ktorými sa spôsobí inému škoda na nehnuteľnosti alebo sa mu podstatne sťažuje alebo znemožní užívanie nehnuteľnosti.

(...)

Ustanovenie § 420 občianskeho zákonníka je úvodným ustanovením jeho druhej kapitoly týkajúceho sa zodpovednosti za škodu. Zahŕňa všeobecnú zodpovednosť fyzických a právnických osôb za škodu, ktorú spôsobili.

Osoby, ktorých subjektívne práva boli porušené, sa môžu obrátiť na súd so žalobou a požiadať o náhradu škody zodpovedných povinných osôb, vrátane škôd na životnom prostredí.

III.3.2.2 Postup podľa zákona č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd

Zákon č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd upravuje:

- práva a povinnosti prevádzkovateľov pri prevencii a náprave environmentálnych škôd, ktoré zahŕňajú krytie súvisiacich finančných nákladov,
- povinnosti orgánov štátnej správy
- zodpovednosť za nedodržanie právnych povinností prevádzkovateľov

Účast' verejnosti v konaniach podľa zákona č. 359/2007 Z. z.:

V prípade environmentálnej škody alebo jej bezprostrednej hrozby umožňuje zákon o environmentálnej zodpovednosti a zákon o prevencii a náprave environmentálnych škôd určitým osobám možnosť požiadať príslušné orgány, aby konali a prijali príslušné opatrenia.

Vlastník, správca alebo nájomca nehnuteľnosti, ktorá je alebo môže byť dotknutá environmentálnou škodou, právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorej práva alebo právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť environmentálnou škodou priamo dotknuté, mimovládna organizácia sú oprávnené oznámiť príslušnému orgánu skutočnosti nasvedčujúce tomu, že došlo k environmentálnej škode.

Občianske združenie alebo iná organizácia, ktorej cieľom je v súlade s jej stanovami, zakladateľskou listinou alebo zakladateľským dokumentom alebo ich zmenami a doplneniami platnými najmenej jeden rok, ochrana životného prostredia môže **podat' oznámenie o výskyte environmentálnej škody alebo jej hrozbe tiež.**

Orgány príslušné na prijímanie oznámení o výskyte alebo hrozbe environmentálnej škody sú odbory starostlivosti o životného prostredie na okresných úradoch. V prípade, že environmentálna škoda alebo jej hrozba bola spôsobená pracovnou činnosťou, na ktorú sa vzťahuje osobitná úprava zákonom č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia zodpovednosť prechádza na Slovenskú inšpekciu životného prostredia. Po prijatí oznámenia môže príslušný orgán v prípade potreby vyžadovať od žiadateľa viac informácií a rovnako požiadať o vyjadrenie iných príslušných orgánov. Zároveň úrad požiada prevádzkovateľa, aby predložil svoje pripomienky k oznámeniu, predložené informácie a všetky vyhlásenia. Ak sa pri preskúmaní oznámenia dospeje k záveru, že nedošlo k žiadnej environmentálnej škode, príslušný orgán prípad ukončí a oznámenie zaeviduje. Úrad zároveň oboznámi žiadateľa a informuje ho o dôvodoch svojho rozhodnutia. V opačnom prípade orgán postupuje podľa § 5 ods. 3 a § 6 až 10 zákona a informuje žiadateľa v písomnej a odôvodnenej forme.

Na konanie podľa zákona č. 359/2007 Z. z. sa vzťahujú pravidlá Správneho poriadku, iba ak príslušný orgán začal konanie vo veci (považuje oznámenie za opodstatnené). Žiadatelia, ktorí podali oznámenie, tak získajú právne postavenie účastníkov v správnom konaní. V tejto súvislosti občianske združenie alebo iná environmentálna organizácia, ktoré podávajú oznámenie, majú tiež oznámiť svoj záujem byť účastníkom konania do siedmich dní odo dňa, keď prijmú oznámenie od príslušného orgánu potvrdzujúce hrozbu alebo vznik environmentálnej škody.

Právo byť účastníkom správneho konania ďalej zaručuje oprávnenie na predloženie veci súdu.

III.3.2.3 Ďalšie možnosti

a) Slovenská inšpekcia životného prostredia

Slovenská inšpekcia životného prostredia je orgánom štátnej správy, ktorý vykonáva kontrolu a ukladá sankcie za porušenie legislatívy v oblasti životného prostredia v rôznych oblastiach podľa osobitných zákonov.

Je to dôležitá ustanovizeň pre občanov, ktorí sa na ňu môžu podnetom obrátiť v prípade, ak dôjde k vzniku škody na životnom prostredí.

Akákoľvek osoba sa môžu obrátiť na inšpekciu s návrhmi v rôznych oblastiach životného prostredia - ovzdušie, voda, príroda, odpad, genetika, požiadanim o vykonanie kontroly a uloženie sankcie.

Podnet podaný inšpekcii však osobe, ktorá podnet podala, nezaručuje postavenie účastníka konania, inšpekcia túto osobu o výsledku svojho šetrenia a kontroly len vyrozumie.

b) Trestné konanie

Trestný zákon vo § 300 - 310 ustanovuje trestné činy proti životnému prostrediu. Je to ďalší prostriedok, ako možno postihovať konanie fyzických osôb poškodzujúce životné prostredie. Každá osoba, ktorá si je vedomá takýchto trestných činov, ich môže nahlásiť polícii alebo prokuratúre, ktorá prípad vyšetrí, a ak sú splnené dôvody na podanie obvinenia, trestný prokurátor prípad postúpi trestnému súdu.

§ 300

(1) Kto úmyselne vydá životné prostredie do nebezpečenstva vzniku malej škody tým, že poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Kto poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi a tým vydá iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(3) Rovnako ako v odseku 2 sa páchatel potrestá, ak v chránenom území neoprávnene postaví stavbu.

- (4) Rovnako ako v odseku 2 sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1
- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
 - b) v chránenom území vrátane ochranného pásma prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd.
- (5) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo odseku 2 a spôsobí ním na životnom prostredí značnú škodu.
- (6) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo odseku 2
- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
 - b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu.

IV. Ďalšie prostriedky nápravy

IV.1. Sťažnosť na Európsku komisiu – konanie o porušení práva Európskej Únie

Európska komisia, ako strážca dodržiavania právnych predpisov EÚ, má právo iniciovať voči členskému štátu tzv. konanie o porušení práva EÚ (tzv. „infringement“), v prípade ak zistí, že členský štát EÚ nedodržiava právo EÚ. Môže ísť o nejaký konkrétny prípad, alebo aj o nesúlad legislatívy členského štátu s legislatívou EÚ.

Konanie o porušení práva EÚ má viacero fáz.

V prípade, ak má Komisia podozrenie, že členský štát nedodržiava právo EÚ, začne konanie o porušení práva EÚ tým, že zašle členskému štátu tzv. formálne oznámenie, kde uvedie svoje pochybnosti a požiada členský štát o ďalšie informácie vo veci. Na výzvu musí byť zo strany členského štátu zaslaná Komisii podrobná odpoveď v stanovenej lehote, ktorá je zvyčajne 2 mesiace.

Ak Komisia na základe odpovede členského štátu dospeje k záveru, že si členský štát neplní svoje povinnosti vyplývajúce z práva EÚ, môže členskému štátu poslať tzv. odôvodnené stanovisko – kde požiada členský štát o dodržiavanie práva EÚ. V odôvodnenom stanovisku sú uvedené dôvody, na základe ktorých sa Komisia domnieva, že daný členský štát porušuje právo EÚ. Navyše sa v ňom od daného členského štátu požaduje, aby v stanovenej lehote (spravidla v priebehu 2 mesiacov), informoval Komisiu o prijatých, resp. plánovaných opatreniach na odstránenie porušenia práva EÚ.

Ak však členský štát aj naďalej porušuje právo EÚ, resp. má na danú vec iný názor než Komisia, tá sa môže rozhodnúť predložiť vec Súdnemu dvoru. Komisia tiež môže požiadať Súdny dvor o uloženie sankcií.

O tom, či členský štát porušuje, alebo neporušuje právo EÚ sa s definitívnou platnosťou rozhoduje v konaní pred Súdnym dvorom EÚ. Ak Súdny dvor Európskej únie konštatuje, že členský štát porušil právo EÚ, vnútroštátne orgány musia prijať opatrenia, aby vyhovelí rozsudku Súdneho dvora.

Komisia môže iniciovať konanie o porušení práva EÚ buď z vlastnej iniciatívy, alebo na základe sťažnosti, ktorú môže podať ktorýkoľvek občan EÚ (teda aj občania Slovenskej republiky). Sťažnosť sa podáva na predpísanom formulári a pre jej úspešnosť je vhodné (ale nie povinné), aby sťažovateľ vyčerpal všetky možné prostriedky nápravy na domácej úrovni. O prijatí sťažnosti Komisia sťažovateľa upovedomí, následná komunikácia s členským štátom ohľadom sťažnosti však nie je verejná, Komisia tiež nemá žiadnu lehotu na jej vybavenie.

Predmetom sťažnosti vo vzťahu k možným nedostatkom ohľadom prístupu k spravodlivosti vo veciach životného prostredia môže byť porušenie konkrétnych smerníc EÚ, uvedených vyššie, ale aj porušenie práv vyplývajúcich z Aarhuského dohovoru, vzhľadom k tomu že aj Európska Únia je signatárom Aarhuského dohovoru a ten je teda súčasťou práva EÚ.

IV.2 Prejudiciálne konanie na Súdnom dvore EÚ

Vnútroštátny súd môže v súdnom konaní, predmetom ktorého je aj právo Európskej únie vzniesť tzv. prejudiciálnu otázku na Súdny dvor EÚ, ktorá by mala smerovať k výkladu práva EÚ vo vzťahu k sporu, ktorý vedie; za týmto účelom preruší konanie a to na základe ustanovenia § 100 ods. 3 Správneho súdneho poriadku. Rozhodnutie Súdneho dvoru EÚ je následne pre vnútroštátne konanie záväzné.

Právomoc Súdneho dvora EÚ rozhodovať o prejudiciálnom konaní je upravená v čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktoré znie:

Čl. 267

„Súdny dvor Európskej únie má právomoc vydať predbežný nález o otázkach, ktoré sa týkajú:

a) výkladu zmlúv

b) platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie.

Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom a tento súdny orgán usúdi, že rozhodnutie o nej je nevyhnutné pre vydanie jeho rozhodnutia, môže sa obrátiť na Súdny dvor Európskej únie, aby o nej rozhodol.

Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súdny orgán povinný obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie.

Ak sa takáto otázka položí v prebiehajúcom konaní pred súdnym orgánom členského štátu v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe, Súdny dvor Európskej únie koná bezodkladne.“

Návrh na začatie prejudiciálneho konania môže podať aj niektorá zo strán súdneho sporu, vrátane zainteresovanej verejnosti v konaniach o žalobách uvedených vyššie. Návrhom však súd nie je viazaný.

IV.3 Podnet na Výbor pre posudzovanie súladu s Aarhuským dohovorom

Výbor pre posudzovanie súladu s Aarhuským dohovorom vznikol na základe čl. 15 Aarhuského dohovoru, ktorý uvádza, že zmluvné strany dohovoru „vytvoria nepovinné mechanizmy na

posúdenie súladu s ustanoveniami tohto dohovoru, ktoré majú nekonfrontačný, mimosúdny a konzultačný charakter. Tieto mechanizmy musia umožniť primeranú účasť verejnosti a môžu tiež zahŕňať možnosť posúdiť stanoviská členov verejnosti k záležitostiam týkajúcim sa tohto dohovoru.“. Na základe tohto článku sa zmluvné strany dohovoru dohodli na vytvorení Výboru pre posudzovanie súladu s Aarhuským dohovorom. Ten prijíma aj podnety verejnosti, ktoré sa týkajú konkrétnych porušení Aarhuského dohovoru, či už v konkrétnej veci, alebo vo vzťahu k legislatívnym nedostatkom.

IV.4. Vnútroštátne prostriedky

Okrem odvolania proti správne rozhodnutiu, ktorým bola zamietnutá žiadosť o poskytnutie informácie, a kasačnej sťažnosti proti rozhodnutiu o odvolaní pred správne súdom, existujú aj iné opravné prostriedky.

IV.4.1 Podnet na zrušenie v tzv. mimo odvolacom konaní

Rozhodnutie, ktoré bolo vydané v rozpore so zákonom a proti ktorému sa už nemožno odvolať (je právoplatné) možno napadnúť podnetom na zrušenie alebo zmenu rozhodnutia mimo odvolacieho konania. **Podnet na zahájenie mimo odvolacieho konania môže dať každý**, nie len účastník konania (ale napr. aj zúčastnená osoba, alebo osoba, ktorá sa na konaní nijak formálne nezúčastnila). Konanie je upravené v ustanovení § 65 až § 68 správneho poriadku.

Dôležité podmienky pre podnet na preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania:

- môže ho podať ktokoľvek (čiže nie len účastník konania) ak sa domnieva, že rozhodnutie bolo vydané v rozpore so zákonom, všeobecne záväzným právnym predpisom alebo všeobecne záväzným nariadením
- lehota na podanie podnetu nie je stanovená, ale orgán nemôže svoje rozhodnutie zrušiť alebo zmeniť po uplynutí 3 rokov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia
- je potrebné zaplatiť poplatok – fyzické osoby 16,50 Eur a právnické osoby 165,50 Eur

IV.4.2 Podnet na prokuratúru

Porušenie práv je možné namietat' prostredníctvom **podnetu prokurátorovi**. Prokuratúra, ako štátny orgán, ktorý je povinný vykonávať dozor nad zachovávaním zákonnosti orgánov verejnej správy, je povinná podnet vybaviť a preveriť, či postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu nedošlo k nezákonnosti.

Fyzické aj právnické osoby sa môžu obracať na prokurátora s podnetom, ktorý smeruje k tomu, aby prokurátor vykonal opatrenia v rozsahu svojej pôsobnosti (§ 31 zákona č. 153/2001 Z.z. o prokuratúre).

Podnetom nie je podanie, ktoré:

- a) je anonymné
- b) nie je čitateľné alebo zrozumiteľné

- c) má charakter dopytu, vyjadrenia, názoru, návrhu alebo žiadosti
- d) je zaslané na prokuratúru len pre informáciu
- e) poukazuje na nedostatky v činnosti orgánu verejnej moci, ktorých odstránenie alebo vybavenie je upravené osobitným predpisom alebo ktorých odstránenie alebo vybavenie nepatrí do pôsobnosti prokuratúry
- f) je sťažnosťou
- g) je oznámením o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin, alebo iným podaním, na vybavenie ktorého sa vzťahuje Trestný poriadok

Každé podanie posudzuje prokurátor podľa obsahu, aj keď je nesprávne označené.
Podnet možno podať písomne, ústne do zápisnice, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami (len so zaručeným elektronickým podpisom).

Podnet musí obsahovať:

- komu je určený
- akej veci sa týka
- kto ho podáva
- proti komu smeruje
- čoho sa podávateľ podnetu domáha a
- odôvodnenie podnetu
- musí byť datovaný a podpísaný podávateľom podnetu alebo jeho zástupcom

Ak sa podávateľ podnetu domáha preskúmania zákonnosti rozhodnutia alebo opatrenia, k podnetu priloží aj napadnuté rozhodnutie alebo opatrenie a uvedie dôvody, pre ktoré považuje toto rozhodnutie alebo opatrenie za nezákonné. Ak nemôže k podnetu priložiť napadnuté rozhodnutie alebo opatrenie, musí uviesť jeho spisovú značku, dátum jeho vydania a orgán, ktorý ho vydal, a ak ani to nie je možné, musí aspoň uviesť, kedy a ako sa o rozhodnutí alebo opatrení dozvedel.

Ak podnet nemá uvedené náležitosti, prokurátor vyzve podávateľa podnetu, aby podnet opravil alebo doplnil v lehote, ktorú mu určí; táto lehota nesmie byť kratšia ako desať dní. Ak prokurátor zistí, že na vybavenie podania je príslušný iný orgán, postúpi ho príslušnému orgánu a o postúpení podania upovedomí jeho podávateľa najneskôr do 15 dní od pridelenia podania na vybavenie.

Podnet možno podať na ktorejkoľvek prokuratúre. Prokurátor musí prijatie písomného podnetu potvrdiť.

Prokurátor je povinný **vybaviť podnet do dvoch mesiacov** odo dňa, keď mu bol podnet pridelený. V odôvodnených prípadoch (napr. sťaženie vyhladávanie podkladov, zložitá právna podstata veci) môže nadriadený prokurátor túto lehotu predĺžiť.

Na základe podnetu môže prokurátor vydať buď **Protest prokurátora proti nezákonnému rozhodnutiu** alebo **Upozornenie prokurátora na nesprávny úradný postup.**

Protest proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy môže prokurátor **podať do troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia** alebo od vydania opatrenia. Orgán, proti ktorému protest alebo upozornenie smeruje, ho musí vybaviť do 30 dní. V opačnom prípade musí predložiť vec nadriadenému orgánu.

Za vybavenie možno považovať zrušenie nezákonného rozhodnutia a jeho nahradenie novým rozhodnutím alebo prijatie opatrení na nápravu nesprávneho úradného postupu. Prokurátor môže podať proti nezákonnému rozhodnutiu **žalobu na súd** , ak jeho protestu nevyhovie ani nadriadený orgán.

V. Relevantné webové linky.

Ministerstvo životného prostredia SR – informácie o Aarhuskom dohovore

<https://www.minzp.sk/medzinarodne/dohovory/aarhusky-dohovor.html>

Ministerstvo spravodlivosti SR – súdy a súdne rozhodnutia

<https://obcan.justice.sk/infosud/-/infosud/zoznam/sud>

Ministerstvo spravodlivosti SR – informácie o konaní pred Súdnyim dvorom EÚ

<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Zastupovanie-SR/Zastupca-SR-pred-sudmi-EU/Zakladne-informacie.aspx>

Súdny dvor EÚ – oficiálna stránka

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo1_6308/

Európska komisia – informácie o podávaní sťažnosti

https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_sk

Výbor pre posudzovanie súladu s Aarhuským dohovorom – oficiálna stránka

<https://www.unece.org/env/pp/cc.html>

VIA IURIS – štúdia vo vzťahu k uplatňovaniu čl. 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru v podmienkach Slovenskej republiky

<https://viaiuris.sk/obcan/pristup-k-sudu-podla-aarhuskeho-dohovoru/>

VIA IURIS - štúdia o prístupe k spravodlivosti v kontexte Európskeho práva

<https://viaiuris.sk/obcan/obcan-analyzy/pristup-k-spravodlivosti-vo-veciach-zivotneho-prostredia-v-europskom-prave/>

VIA IURIS – praktický manuál týkajúci sa súdnej ochrany životného prostredia

<https://viaiuris.sk/obciansky-kompas/ako-sa-zucastnit-na-ochrane-zivotneho-prostredia/>

Autor:

Mgr. Imrich Vozár

VIA IURIS bola založená v roku 1993 a ako organizácia s názvom Centrum pre podporu miestneho aktivizmu. Naše aktivity sú striktné mimovládne, neziskové a nestranné. Ako odborná právnická organizácia používame zákon ako nástroj spravodlivosti. Prinášame systémové riešenia a presadzujeme rovnaké uplatňovanie práva pre všetkých. Naším poslaním je podporovať účinnú účasť verejnosti na rozhodovaní a tvorbe politík a systematických opatreniach na posilnenie nezávislosti súdov, prokuratúry a polície. Na plnenie svojho poslania používame väčšinou právne nástroje. Vedíme strategické prípady veľkého verejného záujmu, navrhujeme a obhajujeme zlepšenú legislatívu, poskytujeme občanom právnu pomoc, pripravujeme právne analýzy a organizujeme medzinárodné konferencie.

Kontakt:

Holubyho 37
902 01 Pezinok
Slovak republic

Tel.: +421 948 158 393
E-mail: info@viaiuris.sk